

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту /ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Петрушенко Ю.М.

_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародний бізнес»

на тему «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДОПОМОГА УКРАЇНІ ПІД ЧАС
ВІЙНИ»

Здобувача вищої освіти 2 курсу групи МЕ.мз-22с

І.С. Гордієнко

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Керівник завідувач кафедри, професор, д.е.н.

Ю.М.Петрушенко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра міжнародних економічних відносин/ ЦЗДВН

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

студенту 2 курсу, групи МЕ.мз.-22с

(номер курсу)

(шифр групи)

Гордієнко Ірині Сергіївні

1. Тема роботи «Міжнародна економічна допомога Україні під час війни» затверджена наказом по університету від 23.11.2023 року №_№1334-VI (ЦЗДВН)

2. Термін подання студентом закінченої роботи «18» січня 2024 року

3. Мета кваліфікаційної роботи: аналіз міжнародної економічної допомоги Україні під час війни. Дослідження має на меті визначити обсяги, джерела, напрями та ефективність міжнародної допомоги, а також ризики, пов'язані з її наданням.

4. Об'єкт дослідження: Об'єктом дослідження є міжнародна економічна допомога Україні під час війни.

5. Предмет дослідження: відносини між Україною та міжнародними донорами в сфері надання економічної допомоги.

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах з мережі Інтернет, праць вітчизняних та іноземних науковців, статистичних даних з різних країн, а також нормативно-правових актах, угодах та законах.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної магістерської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

Розділ 1. Теоретичні основи функціонування міжнародної економічної допомоги для держав – 11 жовтня 2023 року.

У розділі 1 розглядається сутність поняття «міжнародної економічної допомоги», її класифікація та особливості функціонування. Також особлива увага приділяється дослідженню механізмів надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються. І вплив міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта

Розділ 2 Аналіз міжнародної економічної допомоги Україні в умовах війни – 8 листопада 2023 року

У розділі 2 аналізується потреба України в зовнішній допомозі внаслідок війни російсько-української війни. Вивчаються основні донори та обсяги фінансової допомоги Україні, як важливий складник в межах міжнародного партнерства. А також проблемні аспекти економічної допомоги Україні.

Розділ 3. Пріоритети та перспективи підвищення ефективності міжнародної економічної допомоги Україні – 6 грудня 2023 року.

У розділі 3 розглядаються ризики залучення міжнародної фінансової допомоги, удосконалення механізму координації та моніторингу допомоги. А також пріоритети використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України.

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Завідувач кафедри МЕВ Петрушенко Ю.М.	22.09.2023 р.	07.11.2023 р.
2	Завідувач кафедри МЕВ Петрушенко Ю.М.	08.11.2023 р.	05.12.2023 р.
3	Завідувач кафедри МЕВ Петрушенко Ю.М.	06.12.2023 р.	22.12.2023 р.

9. Дата видачі завдання: 22» вересня 2023 року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної магістерської роботи на тему
«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДОПОМОГА УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ»
студента Гордієнко Ірини Сергіївни

Основний зміст кваліфікаційної магістерської роботи викладено на 50 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 56 найменувань, який розміщено на 7 сторінках. Робота містить 2 рисунки.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в аналізі міжнародної економічної допомоги Україні під час війни. Дослідження має на меті визначити обсяги, джерела, напрями та ефективність міжнародної допомоги, а також ризики, пов'язані з її наданням.

Для досягнення поставленої мети та завдань були використані загальнонаукові методи дослідження: теоретичний аналіз використовується для вивчення сутності поняття «міжнародна економічна допомога», її класифікації та особливості функціонування. Також використовувався аналіз літератури при вивченні наукових праць, статей, монографій, присвячених міжнародній економічній допомозі. Синтез для об'єднання отриманих знань та висновків у єдину систему. Для розгляду міжнародної економічної допомоги як складної системи, що складається з взаємопов'язаних елементів використовувався метод синтезу. Емпіричний аналіз використовується для аналізу потреб України в зовнішній допомозі, вивчення основних донорів та обсягів фінансової допомоги Україні, а також проблемних аспектів економічної допомоги Україні.

Аналіз статистичних даних використовувався для вивчення офіційних статистичних даних, що стосуються міжнародної економічної допомоги Україні. Також експертні оцінки використовуються для висновків та рекомендацій експертів, що займаються дослідженням міжнародної економічної допомоги. Прогностичний аналіз використовується для розгляду ризиків залучення міжнародної фінансової допомоги, удосконалення механізму координації та

моніторингу допомоги, а також пріоритетів використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України.

Дослідження є комплексним і використовує широкий спектр наукових методів. Це дозволяє отримати всебічне та обґрунтоване уявлення про міжнародну економічну допомогу Україні під час війни.

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи є наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, офіційні статистичні дані, офіційні документи, що регламентують надання міжнародної економічної допомоги Україні, публічні виступи та заяви, а також експертні оцінки.

Основний науковий результат роботи полягає у такому:

- 1) авторському визначенні понять «міжнародна економічна допомога»;
- 2) визначенні списку глобальних проблем, подолання яких потребує міжнародної допомоги та узагальненні класифікації допомоги;
- 3) визначено вплив міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта;
- 4) окреслено гостру потребу України в значній зовнішній допомозі задля забезпечення макроекономічної стабільності та недопущення дефолту;
- 5) Систематизовано ключові проблем та виклики, пов'язані з економічною допомогою Україні;
- 6) Визначено пріоритети використання міжнародної допомоги для відновлення економіки України враховуючи як нагальні потреби, так і довгострокові прагнення.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної магістерської роботи розглядалися на: VIII Міжнародній науково-практичній конференції

Ключові слова: ВІЙНА, ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА, ГРАНТИ, ДОНОРИ, КООРДИНАЦІЯ ДОПОМОГИ, МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДОПОМОГА, МОНІТОРИНГ ДОПОМОГИ, ПОЗИКИ, ФІНАНСОВА ДОПОМОГА.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 рік

Рік захисту роботи – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ДЕРЖАВ.....	10
1.1. Сутність поняття «міжнародної економічної допомоги», її класифікація та особливості функціонування	10
1.2. Механізми надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються	16
1.3. Вплив міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта .	20
2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	24
2.1. Потреба України в зовнішній допомозі внаслідок війни російсько-української війни.....	24
2.2. Основні донори та обсяги фінансової допомоги Україні, як важливий складник в межах міжнародного партнерства.	29
2.3. Проблемні аспекти економічної допомоги Україні.....	37
3. ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ.....	43
3.1. Ризики залучення міжнародної фінансової допомоги, удосконалення механізму координації та моніторингу допомоги	43
3.2. Пріоритети використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України	49
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення Росії завдало колосальних руйнувань інфраструктурі та економіці України. За оцінками уряду, прямі збитки від війни вже перевищили 100 млрд доларів. Крім того, Україна зазнала величезних непрямих втрат від припинення виробництва, внутрішніх переміщень населення, скорочення експорту. Через війну різко зросли державні витрати України на оборону, соціальний захист, водночас скоротились податкові надходження через економічний спад. Це призвело до гострого дефіциту держбюджету та платіжного балансу. Тому Україна має критичну потребу у фінансуванні як поточних витрат, так і відбудови після війни. Власних ресурсів для цього недостатньо.

Довгострокового характеру потребуватиме відбудова інфраструктури та економіки після війни. Відновлення зруйнованих міст і сіл, промислових підприємств, логістики може коштувати сотні мільярдів доларів. І в цьому також критичне значення матиме продовження міжнародної фінансової підтримки.

Отже, міжнародна економічна допомога є життєво необхідною для України в умовах війни та матиме стратегічне значення для відновлення країни. Світова спільнота має взяти на себе частину відповідальності, адже мова йде про боротьбу за демократичні цінності та безпеку Європи.

Міжнародна економічна допомога Україні в умовах війни є відносно новою темою, яка почала активно досліджуватися лише в останній рік. Проте вже можна виділити певні аспекти, які вивчені в тій чи іншій мірі. Обсяги та джерела фінансової допомоги Україні з боку окремих країн, міжнародних організацій. Ці дані регулярно узагальнюються і оновлюються міжнародними аналітичними центрами та ЗМІ. Напрямок використання коштів міжнародної допомоги Україною. Загальний аналіз проводиться експертами, але детальних досліджень поки обмаль.

Вплив міжнародної допомоги на макрофінансову стабілізацію в Україні. Цей аспект вивчають аналітики міжнародних фінансових організацій у співпраці з українським урядом. Водночас, багато питань поки залишаються маловивченими чи дискусійними.

Мета дослідження: Оцінити обсяги, характер та ефективність міжнародної економічної допомоги Україні під час російсько-української війни, а також визначити пріоритетні напрями її удосконалення.

Об'єктом дослідження є міжнародна економічна допомога Україні як інструмент забезпечення фінансової стабілізації та відбудови економіки під час війни. Предметом дослідження є організаційно-економічні засади надання міжнародної економічної допомоги Україні у формі грантів, кредитів, технічної підтримки тощо з боку держав-донорів, міжнародних організацій та фондів у період війни з Росією, оцінка її ефективності та визначення основних напрямів удосконалення.

Для досягнення мети магістерської роботи потрібно виконати такі завдання:

- розглянути сутність поняття «міжнародної економічної допомоги», детально вивчити її класифікацію та визначити особливості функціонування
- дослідити механізми надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються;
- особливу увагу приділити дослідженню впливу міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта
- проаналізувати потребу України в зовнішній допомозі внаслідок війни російсько-української війни;
- вивчити основних донорів та обсяги фінансової допомоги Україні, як важливий складник в межах міжнародного партнерства;
- визначити проблемні аспекти економічної допомоги Україні;
- розглянути ризики залучення міжнародної фінансової допомоги;
- запропонувати удосконалення механізму координації та моніторингу допомоги;

— визначити пріоритети використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України.

Для досягнення поставленої мети та завдань були використані загальнонаукові методи дослідження: аналіз (для узагальнення існуючих визначень поняття "міжнародна економічна допомога", виділення її ключових ознак), синтез (для визначення пріоритетів використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України), класифікація (для побудови класифікації видів міжнародної допомоги за різними критеріями), порівняльний аналіз (для зіставлення механізмів надання допомоги різними донорами), статистичний аналіз (для аналізу даних про обсяги міжнародної допомоги, макроекономічні показники України), метод експертних оцінок (для отримання експертних оцінок впливу міжнародної допомоги на макроекономічні показники), абстрактно-логічний аналіз (для виявлення проблемних аспектів та ризиків міжнародної допомоги), системний підхід (для розробки рекомендацій щодо вдосконалення механізму координації допомоги), прогнозування (для визначення пріоритетних напрямів використання допомоги на відбудову економіки).

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи є законодавчі та нормативно-правові акти України з питань залучення та використання міжнародної технічної допомоги, статистичні дані Держстату України щодо обсягів та структури залученої зовнішньої допомоги, фінансова та статистична звітність міжнародних організацій-донорів (ООН, Світовий банк, МВФ тощо), аналітичні звіти і дослідження міжнародних рейтингових агентств (Fitch, Moody's, S&P), публікації провідних аналітичних центрів щодо міжнародної допомоги Україні, матеріали наукових конференцій та періодичних видань з досліджуваної тематики, ресурси мережі Інтернет з інформацією щодо обсягів та напрямів надання допомоги Україні.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної магістерської роботи розглядалися на: VIII Міжнародній науково-практичній конференції;

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ДЕРЖАВ.

1.1. Сутність поняття «міжнародної економічної допомоги», її класифікація та особливості функціонування

У глобальному і розвиненому світі все взаємопов'язане, адже глобалізація - це процес інтеграції країн, компаній і людей у всьому світі. Вона звісно ж веде до зростаючої взаємозалежності економік, культур і суспільств. І створює один величезний і взаємозалежний світ, коли події у одному регіоні можуть мати швидкий та потужний вплив на інші країни та континенти.

Одним із найбільш поширених прикладів, є фінансова криза 2008 року. Вона почалась зі зростання субстандартних іпотечних кредитів у США [1]. Ці кредити видавалися позичальникам з низьким кредитним рейтингом, які не могли собі дозволити їх виплатити. Для того, щоб заохотити банки до видачі таких кредитів, уряд США створив програму субсидій, яка дозволяла банкам продавати ці кредити в облігації, забезпечені житловими активами. Це призвело до того, що банки стали видавати більше субстандартних кредитів, ніж вони могли собі дозволити.

Коли позичальники почали не виплачувати свої кредити, ціни на житло почали падати. Це призвело до того, що облігації, забезпечені житловими активами, також почали втрачати свою вартість. Це, у свою чергу, призвело до того, що банки почали втрачати гроші. Також на фоні цього зростали спекуляції на фінансових ринках.

Криза 2008 року мала глобальні наслідки. Вона призвела до зниження економічного зростання, зростання безробіття та падіння цін на активи. Криза також призвела до змін у фінансовій системі, зокрема до ухвалення нових правил, які повинні запобігти повторенню подібних криз. Цей приклад

демонструє, наскільки взаємопов'язаними є економіки різних держав у глобалізованому світі.

Тому виникає нагальна потреба у посиленні міжнародної координації та співробітництва для подолання глобальних загроз і викликів. У цьому контексті взаємодопомога між країнами стає дедалі важливішою.

Ще однією з ключових сфер, де потрібна глобальна співпраця, є боротьба зі зміною клімату та її наслідками. Екологічні проблеми, такі як глобальне потепління, виснаження озонового шару, забруднення Світового океану пластиком, не знають кордонів. Адже це загрози для всієї планети, і їх можна подолати лише спільними зусиллями усього людства. Багаті розвинуті країни повинні допомогти країнам, що розвиваються, у фінансуванні "зелених" технологій та адаптації до зміни клімату.

Наприклад, Європейський Союз виділяє мільярди євро на допомогу Африці у боротьбі з наслідками глобального потепління [2]. Кошти йдуть на будівництво гребель, систем зрошення, відновлюваних джерел енергії тощо. Ці проекти допомагають африканським країнам адаптуватися до посух, нестачі продовольства, хвороб, викликаних зміною клімату.

Ще однією важливою сферою для міжнародної взаємодопомоги є розв'язання гуманітарних криз. Унаслідок воєн, епідемій, стихійних лих у світі дедалі більше біженців, які потребують термінової гуманітарної підтримки для виживання.

Наприклад, війна в Сирії з 2011 року призвела до переміщення понад 13 мільйонів людей [3]. Більшість з них - у бідних сусідніх країнах, таких як Туреччина, Ліван, Йорданія. Це створює величезне навантаження на їхні економіки та інфраструктуру.

Тому міжнародна спільнота надає гуманітарну допомогу як сирійським біженцям, так і приймаючим країнам. Це фінансування притулків, харчування, медикаментів тощо [4]. Без цієї підтримки криза набула б ще більш катастрофічних масштабів.

Взаємодопомога важлива і під час пандемій та епідемій небезпечних інфекційних захворювань, які легко поширюються між країнами через глобальні транспортні потоки та міграцію. Тому далі варто розглянути погляди різних вчених на визначення поняття «міжнародна економічна допомога». На думку Л.М. Горбача [5], міжнародна економічна допомога - це надання офіційних ресурсів у формі грантів чи кредитів на пільгових умовах країнами-донорами країнам-реципієнтам з метою підтримки їхнього економічного і соціального розвитку.

За визначенням Ю.Г. Козака [6], міжнародна економічна допомога - це надання пільгових кредитів і грантів (безоплатної допомоги) міжнародними організаціями та окремими державами країнам, що розвиваються, та країнам з перехідною економікою з метою підтримки їх економічного і соціального розвитку. Васильєва Т.А. [7] визначає міжнародну економічну допомогу як процес надання майнових і техніко-технологічних ресурсів на пільгових умовах державами-донорами державам-реципієнтам для підтримки їх соціально-економічного розвитку.

За С. О. Гуткевичем [8], міжнародна економічна допомога - це безоплатний перерозподіл економічних ресурсів (фінансів, техніки, обладнання, товарів, продовольства, інформації тощо) від потужних донорів до слаборозвинених реципієнтів. Як бачимо, існують деякі відмінності у наголосах, проте всі визначення підкреслюють безоплатний або пільговий характер допомоги та її спрямування на розвиток реципієнтів. Підсумовуючи все вище зазначене, міжнародна економічна допомога – це надання офіційних ресурсів, у тому числі фінансових, матеріальних та технологічних, на пільгових умовах донорами (країнами, міжнародними організаціями, приватними структурами) країнам-реципієнтам, або міжнародним організаціям з метою підтримки їхнього економічного і соціального розвитку.

Міжнародна економічна допомога використовується для підвищення економічного розвитку країн, а саме може використовуватися для фінансування перебудови інфраструктури, для покращення системи освіти, охорони здоров'я

та інших галузей економіки. Відповідно всі ці покращення призводять до економічного зростання та підвищенню добробуту населення.

Досить часто така допомога може використовуватися для надання допомоги бідним людям заради покращення умов життя та підвищення рівня життя. У той же час напевно найважливішим є забезпечення безпеки та стабільності за рахунок такого фінансування, що підтримує політичну стабільність та запобігає конфліктам.

Варто зазначити, що міжнародна економічна допомога є важливим інструментом співробітництва між країнами. Вона дозволяє надавати фінансову, технічну та гуманітарну підтримку країнам, які її потребують [9]. Під час міжнародної економічної допомоги відбувається передача ресурсів (грошових коштів, товарів, послуг, технологій тощо) від економічно розвинутих країн до менш розвинутих [10].

Оскільки існують різні види міжнародної економічної допомоги, то варто її класифікувати за різними ознаками [11]:

- за характером надання:
  - a) фінансова допомога (гранти, позики на пільгових умовах);
  - b) продуктова допомога (продукти харчування, одяг, медикаменти);
  - c) технічна допомога (надання технологій, обладнання, спорудження об'єктів інфраструктури);
- за джерелами фінансування:
  - a) двостороння (між окремими країнами);
  - b) багатостороння (через міжнародні організації);
- За умовами надання:
  - a) безоплатна;
  - b) платна (позики та кредити);
- За цільовим спрямуванням:
  - a) гуманітарна (допомога в надзвичайних ситуаціях);
  - b) продовольча (боротьба з голодом);

- c) на розвиток економіки та соціальної сфери;
- d) технічна (передача технологій).

Одним з основних видів міжнародної фінансової допомоги є позики Міжнародного валютного фонду та Світового банку. Вони надаються країнам, що розвиваються, для подолання економічних труднощів, платіжних дисбалансів, підвищення життєвого рівня населення. Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк (СБ) є двома найбільшими міжнародними фінансовими організаціями, які надають позики країнам-членам. Обидві організації мають різні цілі та умови кредитування, але вони обидві грають важливу роль у підтримці економічного розвитку країн, що розвиваються.

МВФ був заснований у 1944 році з метою сприяння міжнародній фінансовій стабільності та співробітництву. Він надає позики країнам-членам, які мають труднощі з обслуговуванням свого зовнішнього боргу або збалансуванням свого платіжного балансу. Позики МВФ мають свої особливості, а саме вони є короткостроковими, як правило, на термін від одного до трьох років та мають високі відсоткові ставки, які можуть досягати 5% або вище [12]. Зі свого боку країни-одержувачі позики повинні погодитися на проведення економічних реформ, які можуть допомогти вийти з економічної кризи.

Світовий банк був заснований у 1945 році з метою сприяння економічному розвитку країн, що розвиваються. Він надає позики країнам-членам на фінансування проектів у таких галузях, як інфраструктура, освіта, охорона здоров'я та сільське господарство [13]. Ці позики можуть бути короткостроковими, середньостроковими або довгостроковими і мають відсоткові ставки, які нижчі, ніж у МВФ. Знову ж таки країни-одержувачі повинні погодитися на проведення економічних реформ.

Кредити МВФ мають стабілізаційний характер і спрямовані на вирішення негайних економічних проблем (нестача валютних резервів, інфляція тощо). Кредити Світового банку в основному використовуються на розвиток

інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, розвитку приватного сектору економіки.

Іншим важливим видом багатосторонньої допомоги є гранти та позики від регіональних банків розвитку, зокрема Азіатського та Африканського. Вони зосереджуються на потребах конкретних регіонів. У додаток для цього існує двостороння допомога. Основними донорами є США, Японія, Німеччина, Франція. Вони надають фінансову допомогу та технічну підтримку країнам, що розвиваються. Звісно, що такий формат допомоги досить часто має певні політичні мотиви та умови.

Великого значення набуває гуманітарна допомога під час надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Гуманітарна допомога може надаватися різними організаціями, включаючи уряди, міжнародні організації, неурядові організації та приватні особи. Вона може надаватися безпосередньо постраждалим людям або через партнерські організації, які працюють на місці надзвичайної ситуації. Допомога може бути дуже ефективною у порятунку життів та полегшенні страждань людей, які постраждали від надзвичайних ситуацій. Однак важливо, щоб вона була надана швидко та ефективно, щоб досягти максимального впливу.

Останнім часом все більше уваги приділяється ефективності та результативності міжнародної допомоги. Донори прагнуть, щоб їхня допомога сприяла не лише подоланню негайних труднощів, а й довгостроковому розвитку та зміцненню самодостатності країн-реципієнтів. Тому кошти дедалі частіше надаються на умовах впровадження реформ у країнах, що розвиваються.

Отже, міжнародна економічна допомога є суттєвим механізмом підтримки країн, що розвиваються. Вона охоплює широке коло інструментів фінансової та технічної підтримки цих країн, і дозволяє надавати фінансову, технічну та гуманітарну підтримку країнам, які її потребують.

Міжнародна економічна допомога може мати різний характер, джерела фінансування, умови надання та цільове спрямування. Останнім часом все більше уваги приділяється ефективності та результативності міжнародної

допомоги. Донори прагнуть, щоб їхня допомога сприяла не лише подоланню негайних труднощів, а й довгостроковому розвитку та зміцненню самодостатності країн-реципієнтів.

1.2. Механізми надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються

Міжнародна допомога країнам, що розвиваються, відіграє важливу роль у глобальному розвитку. Вона допомагає подолати бідність, голод, хвороби та інші проблеми, які стримують розвиток цих країн. Адже міжнародна допомога може допомогти людям отримати доступ до основних благ, таких як їжа, вода, житло, освіта та медична допомога.

Міжнародна допомога може допомогти забезпечити людей продовольством, покращити сільське господарство та сприяти сталому розвитку сільських районів. У той же час ці країни можуть отримувати допомогу задля запобігання хворобам, і забезпечувати людей доступом до медичної допомоги, покращити санітарні умови та вакцинувати населення. У цілому, міжнародна допомога може допомогти країнам, що розвиваються, досягти сталого розвитку і стати більш процвітаючими та благополучними.

Цілі сталого розвитку, визначені ООН у 2015 році [14], є всесвітнім планом дій на період до 2030 року, спрямованим на подолання бідності, боротьбу з нерівністю та несправедливістю, вирішення проблем зміни клімату [15]. Вони складаються з 17 цілей та 169 конкретних завдань у сферах економічного зростання, соціальної інтеграції та охорони навколишнього середовища..

Метою Цілей сталого розвитку є припинення бідності, боротьба з нерівністю, вирішення проблем зміни клімату та деградації навколишнього середовища. Вони ґрунтуються на принципах універсальності, комплексності, взаємозалежності цілей, інклюзивності та невідкладності реалізації.

Однією з провідних Цілей сталого розвитку є подолання бідності [16]. За прогнозами Світового банку, до 2030 року через вплив COVID-19 рівень крайньої бідності може сягнути 8,8% населення планети [17]. Тому заходи зі зменшення бідності залишаються надзвичайно актуальними.

Друга ціль - подолання голоду - також залишається актуальною. Незважаючи на певний прогрес, 821 мільйон людей у світі відчували харчову нестабільність, здебільшого у країнах Африки на південь від Сахари та південної Азії. Потрібні ефективні заходи для запобігання нестачі продовольства та посилення стійкості продуктивних систем.

Щодо зміни клімату (Ціль 13), то очікується підвищення глобальної середньорічної температури на 3.7-4.8°C до кінця століття, якщо темпи викидів збережуться. Це спричинить зростання рівня морів, екстремальні погодні явища, нестачу прісної води тощо. Вже найближчим часом на адаптацію до змін клімату країнам доведеться витратити до \$300 млрд. щороку.

Для досягнення Цілей сталого розвитку необхідні спільні дії урядів, бізнесу та громадських організацій у рамках партнерства заради сталого розвитку. Слід зміцнювати синергію між різними цілями та зацікавленими сторонами. За оцінками UNCTAD, для реалізації порядку денного сталого розвитку в розвинутих країнах необхідні додаткові інвестиції в розмірі \$2-3 трлн. на рік. В країнах, що розвиваються, дефіцит фінансування становить \$1-2 трлн. щорічно [18]. Цілі сталого розвитку є найбільш амбітною, всеосяжною та далекоглядною ініціативою ООН, що, за умови послідовної реалізації, здатна забезпечити гідне життя для всіх людей на планеті та справедливий розподіл суспільних благ. Вони унаочнюють глобальний консенсус зародження нової моделі розвитку людства на принципах соціальної, економічної та екологічної справедливості.

Розглянемо детально механізми надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються. Безперечно існує багато критеріїв за якими, можна класифікувати, але найбільш популярні:

— за джерелом фінансування:

a) офіційна допомога розвитку (офіційна секторальна допомога, офіційна безоплатна допомога, офіційна позика з пільговими умовами) надається урядами країн-донорів.

b) приватна допомога розвитку надається приватними особами, підприємствами, фондами та іншими організаціями.

— за каналом надання:

a) багатостороння допомога надається через міжнародні організації, такі як Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та її агентства.

b) двостороння допомога надається безпосередньо від уряду однієї країни до уряду іншої країни.

— за цільовим призначенням:

a) гуманітарна допомога надається для надання невідкладної допомоги жертвам стихійних лих, конфліктів та інших надзвичайних ситуацій.

b) розвиваюча допомога надається для підтримки економічного та соціального розвитку країн, що розвиваються.

— за формою надання:

a) грошова допомога надається у вигляді грантів або позик.

b) технічна допомога надається у вигляді надання експертних послуг, підготовки кадрів та інших форм технічної підтримки.

Розглянемо більше детально основні механізми надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються. Почнемо саме з грантів, які є безоплатними коштами, які надаються країнам, що розвиваються, для фінансування конкретних проектів або програм. Вони можуть використовуватися для фінансування широкого спектру проектів, включаючи розвиток інфраструктури, сільське господарство, освіту, медичну допомогу та сприяння стійкому розвитку.

Гранти для країн відіграють важливу роль у глобальному розвитку. Вони допомагають країнам, що розвиваються, подолати бідність, голод, хвороби та

інші проблеми, які стримують їхній розвиток. Адже гранти не вимагають повернення, що робить їх більш доступними для країн, що розвиваються, також вони можуть бути використані для фінансування конкретних проектів або програм, які відповідають потребам країн-реципієнтів. У той же час гранти можуть бути нестійкими, оскільки вони залежать від добровільних внесків донорів. Також гранти можуть бути неефективними, якщо вони не спрямовані на вирішення конкретних проблем.

Гранти можуть створювати залежність країн-реципієнтів від донорів. Для підвищення ефективності грантів необхідно вжити заходів щодо узгодження стратегій надання грантів між донорами, забезпечення прозорості та підзвітності у використанні грантів та підтримки розвитку спроможності країн-реципієнтів для ефективного використання грантів. Ще одним із видів допомоги можна вважати позики, а саме кошти, які надаються країнам, що розвиваються, на умовах повернення з відсотками. Позики можуть надаватися за пільговими умовами, наприклад, з низькою процентною ставкою або довгим терміном погашення. І технічна допомога у вигляді надання експертних послуг, підготовки кадрів та інших форм технічної підтримки країнам, що розвиваються. Технічна допомога може надаватися у вигляді грантів, позик або на основі комерційних угод.

Міжнародна допомога відіграє важливу роль у подоланні бідності, голоду, хвороб та інших проблем у країнах, що розвиваються і надається у різних формах, кожна з яких має свої переваги та недоліки. Для підвищення ефективності міжнародної допомоги необхідно вживати заходів щодо узгодження стратегій надання допомоги між донорами, забезпечення прозорості та підзвітності у використанні допомоги та підтримки розвитку спроможності країн-реципієнтів для ефективного використання допомоги. Однак, важливо відзначити, що міжнародна допомога не є панацеєю. Вона повинна бути ефективною та спрямованою на вирішення конкретних проблем. Крім того, країни, що розвиваються, повинні також докладати зусиль для власного розвитку.

1.3. Вплив міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта

Міжнародна допомога, а саме фінансова та технічна допомога, що надається розвиненими країнами країнам, що розвиваються, на даний момент залишається складним і суперечливим питанням. Попри те, що прихильники даної політики впевнені у величезному потенціалі щодо боротьби з бідністю, голодом і хворобами та іншими проблемами у світі пов'язані із різними політичними проблемами. Критики засуджують такі дії через недоліки та непередбачені наслідки для розвитку країн та цілих регіонів. То ж варто детально розглянути наслідки справжнього впливу цієї допомоги на макроекономічні показники країн-одержувачів, адже це має вирішальне значення для формування ефективних стратегій розвитку.

Почнемо з детального аналізу впливу на країни-одержувачів допомоги. Економічне зростання відбувається шляхом сприяння інвестиціям в інфраструктуру, освіту та охорону здоров'я. Також ця допомога може підвищити продуктивність та конкурентоспроможність, що потім у свою чергу допомагає залучати прямі іноземні інвестиції, що призводять до сталого економічного зростання. Як наслідки цього ланцюга покращена інфраструктура сприяє розвитку торгівлі та знижує транспортні витрати. І таке загальне покращення та зростання економіки звісно ж призводить до збільшення ВВП. Адже міжнародна допомога сприяє зростанню ВВП реципієнта шляхом збільшення інвестицій, споживання та експорту [19]. Як приклад це допомога на розвиток інфраструктури може сприяти зростанню продуктивності праці та торгівлі, а допомога на освіту та охорону здоров'я може підвищити людський капітал і робочу силу. У той же час це може призвести до зростання державного боргу, адже досить часто міжнародна допомога може надаватися у вигляді позик, це може створити проблеми з обслуговуванням боргу та фінансовою стабільністю. Також ще одним негативним аспектом може бути підвищення інфляції, адже

міжнародна допомога, яка надходить у готівці, може призвести до підвищення інфляції в країні-одержувачі [20]. Звісно це негативно впливає на рівень життя населення.

Також як результат міжнародної допомоги є зменшення бідності, адже забезпечивши доступ до основних благ, таких як їжа, вода, житло, освіта та медична допомога населення стає забезпеченими усіма мінімальними потребами, наприклад, допомога на харчування може допомогти зменшити голод і недоїдання, а допомога на житло може допомогти забезпечити людей безпечним і доступним житлом. Також доступ до освіти, охорони здоров'я та соціального захисту допомагають людям підвищити свої навички і знайти роботу з вищою заробітною платою, у той же час це забезпечує людям довше та здоровіше життя.

Також допомога може прийти фінансовій стійкості країни, забезпечуючи додаткові ресурси для бюджету та допомагаючи управлінню публічними фінансами. Також ми вже зазначали про можливий негативний вплив на державний борг, але іноді допомога може впливати на валютні резерви та стабільність платіжного балансу країни, допомагаючи зменшити дефіцит та підтримуючи стійкість національної валюти. А у всі проведені реформи в державах, які були основною умовою надання допомоги, можуть зміцнити правову систему, боротьбу з корупцією та підвищити ефективність управління [21].

Ще одним досить важливим аспектом є підтримка від міжнародних партнерів, що може створювати позитивний клімат для повернення іноземних інвестицій, оскільки це може створити довіру до економічної та політичної стабільності.

Однак міжнародна допомога також може мати ще непередбачені негативні наслідки. Мабуть найбільш поширеним негативним наслідком є надмірна залежність, яка може утворитись від допомоги і створить пастку залежності, ситуацію коли країни не бажають розвивати власні джерела доходу та економічні механізми, а сподіваються на перманенту допомогу від інших держав,

міжнародних організації та інших донорів. У результаті це може призвести до неприйняттого рівня боргу та перешкодити довгостроковому розвитку країни. Допомога, пов'язана з конкретними політичними реформами або умовами, може підірвати власність і суверенітет країни-одержувача. Нав'язування зовнішнього порядку денного може призвести до негативних наслідків, що призведе до обурення та опору реформам.

Наступним негативним наслідком можна слід назвати, неправильне використання ресурсів, ситуацію коли кошти із допомоги не спрямовуються ефективно, а навпаки розподіляються максимально неправильно або навіть розтрачені, що перешкоджає їхньому очікуваному впливу та увічнює корупцію. Слабкі структури управління та підзвітності можуть загострити цю проблему.

Як і зазначалось вище, приплив надходжень допомоги може підвищити курс валюти країни-одержувача, зробивши експорт дорожчим, а імпорт — дешевшим. Це явище, відоме як «голландська хвороба» [22], може завдати шкоди вітчизняній промисловості та перешкодити зростанню на основі експорту.

Для того, щоб міжнародна допомога мала позитивний вплив на макроекономічні показники реципієнта, необхідно забезпечити її ефективне використання. Це означає, що допомога повинна бути спрямована на вирішення конкретних проблем і використовуватися в рамках прозорих і підзвітних механізмів. Детально розглянемо заходи, які можуть допомогти підвищити ефективність використання міжнародної допомоги:

— Узгодженість із національними стратегіями розвитку: допомога має бути узгоджена з власними пріоритетами та планами розвитку країни-одержувача, забезпечуючи причетність і довгострокову стійкість. Це допоможе забезпечити, щоб допомога була спрямована на вирішення спільних проблем і була більш ефективною.

— Зосередження на розбудові потенціалу: замість прямої роздачі допомога має бути спрямована на розбудову місцевого потенціалу та

розширення можливостей країн-одержувачів, щоб вони стали самостійними в управлінні своєю економікою та наданні основних послуг.

— Забезпечення прозорості та підзвітності у використанні допомоги. Ефективні механізми моніторингу та оцінки мають вирішальне значення для забезпечення прозорого та підзвітного використання коштів допомоги, мінімізуючи ризик нецільового використання та корупції.

— Підтримка розвитку спроможності країн-реципієнтів для ефективного використання допомоги. Це допоможе країнам-реципієнтам розробляти і впроваджувати ефективні програми допомоги.

— Координація та гармонізація. Координація між різними донорами та зацікавленими сторонами має важливе значення, щоб уникнути дублювання зусиль і забезпечити ефективне спрямування ресурсів на досягнення спільних цілей розвитку.

Вплив міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта є тонким і багатограним питанням. Незважаючи на те, що він має величезний потенціал для стимулювання економічного зростання, подолання бідності та покращення людського розвитку, його ефективність залежить від належної розробки, реалізації та моніторингу. Віддаючи пріоритет відповідальності країни-отримувача, розбудові потенціалу, прозорості та координації, міжнародна допомога може відігравати важливу роль у сприянні результатам сталого та інклюзивного розвитку в країнах-одержувачах. Проте вкрай важливо уникати спрощених наративів і визнавати потенційні підводні камені погано розроблених і керованих програм допомоги. Також важливо враховувати, що успіх будь-якої програми міжнародної допомоги залежить від ефективного управління та використання цих ресурсів для досягнення конкретних цілей розвитку. Крім того, у деяких випадках, неправильно спрямована допомога може також створювати проблеми, такі як залежність від допомоги та корупційні ризики.

2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

2.1. Потреба України в зовнішній допомозі внаслідок війни російсько-української війни.

Україна, як держава пройшла через безліч випробувань на шляху свого становлення. Звісно були часи, коли Русь була найбільшою країною Європи, яка мала вплив на інші регіони і керувала політикою всієї східної Європи. Потім з набігом монголо-татар відбувся сильний занепад держави, який далі привів до її трансформації спочатку в Королівство Данила, а потім в державу Річ Посполиту, яка була певним союзом українців, поляків та литовців. Звісно далі почалась трансформація уже в козацькі держави, а потім захоплення наших земель. І тільки на початку 20 століття в українців з'явився шанс на повернення незалежності.

Поновлення української державності на початку 20 століття було тривалим і складним процесом. У 1917 році в Україні було створено кілька українських державних утворень, зокрема Центральна Рада, Українська Народна Республіка (УНР) та Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Центральна Рада була створена 4 березня 1917 року в Києві [23]. Вона проголосила себе вищим органом влади в Україні і проголосила автономію України в складі Росії. Однак, у міру того, як створювався СРСР, Центральна Рада стала все більше прагнула до незалежності.

УНР була проголошена 25 січня 1918 року. Вона стала першою незалежною Українською державою. Однак, у вересні 1918 року УНР була повалена гетьманом Павлом Скоропадським. ЗУНР була проголошена 1 листопада 1918 року у Львові. Вона об'єднала українські землі, що перебували в складі Австро-Угорщини. У листопаді 1918 року ЗУНР об'єдналася з УНР в єдину Українську державу.

У 1920 році, коли більшовики захопили більшу частину України. УНР була змушена відступити на захід і продовжувала боротьбу за незалежність у формі Українського гетьманату. Український гетьманат був створений 29 квітня 1920 року. Його очолив Павло Скоропадський, який повернувся до влади після падіння більшовиків у Києві. Однак, у листопаді 1920 року гетьманат був повалений більшовиками.

Поновлення української державності було недовготривалим. У результаті більшовицької окупації Україна була втрачена. Але варто зазначити, що усій світовій спільноті не було діла до бажання українців мати власну державу. І саме відсутність міжнародної допомоги для України була однією з основних причин її поразки в боротьбі за незалежність. У 1918 році статус України був невизначений. УНР претендувала на всю територію України, однак, більшовики також претендували на цю територію. У результаті, багато країн не хотіли визнавати УНР, щоб не псувати відносини з більшовиками. Також у ці роки Європа була охоплена громадянською війною. Багато країн були зайняті війною і не могли надати допомогу Україні [24].

Також варто зазначити, що більшовики активно пропагували свою ідеологію в Європі. Вони звинувачували УНР у співпраці з Німеччиною та у підтримці контрреволюції. Це негативно вплинуло на міжнародний імідж УНР. У 1920 році більшовики захопили більшу частину України, і УНР була змушена піти в еміграцію. Однак, ідея української незалежності не зникла і продовжувала жити в серцях українців. І вже в 1991 році, Україна змогла поновити свою незалежність. Країна почала розвиватися і йти своїм шляхом до ЄС.

Путін намагався тримати Україну у сфері впливу Росії, що викликало супротив українців. Революція Гідності 2013-2014 років стала певною кульмінацією цього протистояння, адже в її результаті відбулась втеча проросійського президента Януковича, а Росія анексувала Крим і розпалила конфлікт на Донбасі. З 2014 року тривала неоголошена війна між Україною та підтримуваними Росією сепаратистами, а також російськими військовими [25].

У лютому 2022 року почалася повномасштабна війна проти України [26]. Це стало логічним продовженням імперських амбіцій та небажанням миритися з незалежністю України. Жорсткий опір українців зруйнував плани блискавичної війни. Україна демонструє неймовірну стійкість та волю до перемоги. Ця війна має глобальні наслідки та загрожує світовій безпеці. Є надія, що справедливість та прагнення українців до свободи і демократії зрештою переможуть. Але це буде можливо лише за умови продовження потужної підтримки України з боку всього цивілізованого світу.

Тому потреба України в зовнішній допомозі внаслідок російсько-української війни є надзвичайно гострою. Повномасштабне військове вторгнення Росії спричинило колосальні руйнування інфраструктури, промисловості, міст і селищ. За оцінками Київської школи економіки станом на 1 вересня 2023 року загальна сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України внаслідок повномасштабного вторгнення, зросла до 151,2 мільярда доларів США. Найбільші втрати понесли житловий фонд — 167,2 тисяч об'єктів, з яких 147,8 тисяч — приватні будинки, 19,1 тисяч — багатоквартирні та 0,35 тисячі — гуртожитки. Вартість збитків житлового фонду оцінюється в 55,9 мільярда доларів [27].

Другою за величиною збитків є сфера інфраструктури — 36,6 мільярда доларів. Унаслідок бойових дій зруйновано або пошкоджено 18 аеропортів і цивільних аеродромів, щонайменше 344 мости та мостові переходи, понад 25 тисяч кілометрів автомобільних шляхів державного та місцевого значення й комунальних доріг.

Третє місце за обсягом збитків займає сфера промисловості та втрат підприємств — 11,4 мільярда доларів. Внаслідок війни зруйновано або пошкоджено щонайменше 426 великих і середніх приватних підприємств та держкомпаній.

Бойові дії на території України тривають вже понад 1,5 років. Щодня українська армія зазнає втрат у живій силі, військовій техніці та озброєннях. Водночас, необхідно терміново відновлювати критично важливі об'єкти

цивільної інфраструктури: лікарні, школи, дороги, мости, ЛЕП, станції водопостачання.

За даними ООН, внаслідок війни в Україні постраждали 15,7 млн осіб, з яких 6,5 млн стали вимушеними переселенцями в середині країни [28]. Понад 7 млн українців потребують термінової гуманітарної допомоги і соціального захисту. Дефіцит ресурсів з боку держави перешкоджає наданню допомоги цим категоріям населення. У таких умовах гуманітарна допомога є життєво необхідною для населення України. Вона допомагає забезпечити людей їжею, водою, житлом та медичною допомогою, які необхідні для виживання. Це може бути продовольство, а саме продукти харчування, такі як зерно, м'ясо, молоко, овочі та фрукти. Ця допомога допомагає забезпечити населення їжею, особливо в районах, де пошкоджена інфраструктура.

Гуманітарна допомога включає житло, наприклад, тимчасові укриття, намети, матраци та постільну білизну. Ця допомога допомагає забезпечити населення України житлом, особливо тим, хто втратив житло внаслідок війни. Надання ліків та медичного обладнання допомагає забезпечити населення медичною допомогою. Гуманітарну допомогу Україні надають як держави-партнери, так і міжнародні організації.

У той же час через руйнування і блокаду українських портів значно скоротився експорт зерна та інших сільгосппродуктів. Держава втрачає десятки мільярдів доларів експортної виручки [29]. Бюджет недоотримує мільярдні податкові надходження. Це загрожує фінансовій стійкості та макроекономічній стабільності України. Величезна потреба у фінансових ресурсах робить допомогу міжнародної спільноти для України абсолютно необхідною. Бюджет країни зазнає колосального тиску через необхідність фінансувати армію та соціальний захист населення. Без значної зовнішньої підтримки Україні загрожує руйнівний фінансовий крах.

За таких умов Україна гостро потребує значної зовнішньої допомоги, аби уникнути фінансового колапсу та забезпечити макроекономічну стабільність. Ключовими донорами виступають МВФ, Світовий банк, ЄС, США та інші

країни-партнери. Очікується, що загальний обсяг необхідної допомоги лише з боку ЄС складе близько 30-40 млрд. євро щорічно [30]. Гранти, позики та фінансова допомога допомагають уряду підтримувати основні функції, виплачувати зарплати та підтримувати видимість нормального життя. Ремонт інфраструктури отримує життєво важливий поштовх, що дозволяє функціонувати порушеним ланцюгам поставок і відновити економічну діяльність. Фінансування відбудови лікарень і шкіл, ремонт електромереж і транспортних мереж, а також відновлення покриття доріг і мостів мають також дуже важливе значення.

Підтримка демократичних інститутів і верховенства права зміцнює основи справедливого та підзвітного суспільства. Проекти відновлення навколишнього середовища не лише спрямовані на усунення безпосередньої екологічної шкоди, але й закладають основу для сталого майбутнього. Інвестуючи в ці сфери, іноземна допомога прокладає шлях до більш процвітаючої та стійкої України, яка постає з попелу війни сильнішою та енергійнішою, ніж раніше. Допомагаючи Україні, міжнародна спільнота захищає не просто націю, а принципи суверенітету, територіальної цілісності та мирного вирішення суперечок. Це надсилає потужне повідомлення про те, що агресія не буде терпіти, і що світ об'єднаний у відстоюванні заснованого на правилах міжнародного порядку. Звісно, втома донорів, конкуруючі пріоритети та характер кризи, що розвивається, створюють серйозні виклики. Проте ставки надто високі, щоб похитнутися.

Постійна та непохитна підтримка має вирішальне значення для того, щоб Україна отримала допомогу, якої вона вкрай потребує, щоб не лише вижити, але й процвітати. Ці ресурси дозволять стабілізувати економічну ситуацію, відновити критичну інфраструктуру, забезпечити вразливі категорії населення, підтримати обороноздатність країни. Без широкої міжнародної допомоги Україні складно буде подолати наслідки руйнівної війни.

2.2. Основні донори та обсяги фінансової допомоги Україні, як важливий складник в межах міжнародного партнерства.

Повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, спричинило не лише колосальні руйнування та людські жертви, але й завдало нищівного удару по економіці України. За оцінками експертів, прямі збитки для економіки від пошкодженої інфраструктури, зруйнованих підприємств, втраченого виробництва та експорту вже перевищили 100 мільярдів доларів США. За таких екстремальних умов Україна гостро потребує значної зовнішньої фінансової допомоги для стабілізації економіки, недопущення дефолту та колапсу соціальної сфери. Міжнародна спільнота відреагувала на цей виклик масштабною фінансовою підтримкою української держави з боку ключових інституцій та країн-партнерів.

Тож давайте розглянемо цю допомогу більш детально. Одним з найбільших донорів виступає Міжнародний валютний фонд. МВФ є глобальною організацією, яка працює над досягненням сталого зростання та процвітання для всіх своїх 190 країн-членів [31]. Це робиться шляхом підтримки економічної політики, яка сприяє фінансовій стабільності та валютному співробітництву, що є важливим для підвищення продуктивності, створення робочих місць та економічного добробуту. МВФ керується країнами-членами та підзвітний їм.

9 березня 2022 року Виконавча рада МВФ схвалила надання Україні екстреної фінансової підтримки в розмірі 1,4 мільярда доларів США за Інструмент швидкого фінансування (RFI), щоб допомогти задовольнити нагальні потреби у фінансуванні та пом'якшити економічні наслідки війни [32]. Виконавча рада висловила рішучу підтримку українському народу. Ця виплата в рамках RFI, еквівалентна 50 відсоткам квоти України в МВФ, та допомогла задовольнити нагальні потреби платіжного балансу, що виникли через наслідки війни, що триває. Також українська влада скасувала програму Stand-by, і

висловила намір працювати з МВФ над розробкою відповідної економічної програми, спрямованої на відновлення та зростання, коли дозволять умови.

7 жовтня 2022 року виконавча рада МВФ схвалила виділення Україні 1,3 мільярда доларів США в рамках нового вікна продовольчого шоку Інструменту швидкого фінансування [33]. Це відбулось через те, що Україна стикається з ризиками та невизначеністю, пов'язаними з небезпечною ситуацією з безпекою, можливостями реалізації політики та зовнішніми подіями. Щоб зменшити ризики для Фонду від надання позики Україні за цих обставин, ці двосторонні кредитори та донори підтвердили своє визнання статусу привілейованого кредитора Фонду щодо непогашених перед сум, у тому числі запитуваного залучення Україною згідно з нове «Вікно продовольчого шоку» RFI.

Уже в березні 2023 року Українська влада та співробітники МВФ досягли угоди на рівні персоналу щодо низки макроекономічних і фінансових політик, які будуть підтримуватися новою 48-місячною угодою про розширене фінансування (EFF) [34]. EFF із запрошеним доступом у розмірі 11,6 мільярда SDR (приблизно 15,6 мільярда доларів США), або 577% квоти, спрямований на підтримку політики української влади, спрямованої на підтримку фіскальної, зовнішньої, цінової та фінансової стабільності, а також на підтримку поточного поступового економічного відновлення, одночасно сприяючи довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та шляху України до вступу в ЄС.

Угода про персонал відображає постійне зобов'язання МВФ підтримувати Україну та, як очікується, допоможе мобілізувати масштабне фінансування на пільгових умовах від міжнародних донорів і партнерів України.

Перший етап, який наразі передбачається протягом перших 12-18 місяців програми, спиратиметься на зміцненні фіскальної, зовнішньої, цінової та фінансової стабільності. На другому етапі фокус буде зосереджений на більш широких реформах для закріплення макроекономічної стабільності, підтримки відновлення та ранньої реконструкції, а також підвищення стійкості та більшого довгострокового зростання, у тому числі в контексті цілей вступу України до ЄС. Під час другого етапу очікується, що Україна повернеться до довоєнної політики,

включаючи гнучкий обмінний курс і режим таргетування інфляції. Ця домовленість є частиною пакету підтримки України загальною вартістю 115 мільярдів доларів США [35].

Сполучені Штати швидко надали значну військову, економічну та гуманітарну допомогу для підтримки оборони України та допомоги українському народу. Ця допомога мала вирішальне значення для того, щоб Україна могла захистити свій суверенітет і територіальну цілісність від неспровокованої агресії Росії. За кілька тижнів після вторгнення США виділили понад 1 мільярд доларів на нову безпекову допомогу Україні [36]. Йдеться про протитанкові, зенітні та протикорабельні ракети, безпілотники, боєприпаси та інше обладнання для посилення військового потенціалу України. США також сприяли передачі зброї від союзників по НАТО. У міру загострення бойових дій на Донбасі США надали артилерію великої дальності, ракети та передові реактивні системи, що дозволило Україні протистояти перевагам Росії у вогневій потужності.

З моменту вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року адміністрація Байдена направила в країну понад 75 мільярдів доларів готівкою та обладнанням для її захисту [36]. Більша частина допомоги пішла на військові операції в Україні, на забезпечення роботи уряду та задоволення її гуманітарних потреб.

Окрім військової допомоги, США надали величезну економічну допомогу, щоб допомогти підтримати фінанси та економіку України серед воєнних руйнувань. У березні 2022 року Конгрес схвалив екстрену допомогу Україні на суму 13,6 мільярда доларів у рамках законопроекту про витрати [37]. Це включало 6,5 мільярдів доларів прямої економічної підтримки, що зберегло здатність України підтримувати державне управління та продовжувати виплати соціальних послуг. У травні Конгрес прийняв ще один пакет допомоги на суму 40 мільярдів доларів, приблизно половину якого буде спрямовано на економічну та гуманітарну допомогу [38]. Загалом США виділили понад 50 мільярдів доларів для України у 2022 році – найбільше, надане будь-якій країні за такий короткий період за десятиліття.

Гуманітарна допомога від США зменшує тяжкі втрати мирного населення від війни. Це включає в себе їжу, медичне приладдя, притулки та інші життєво необхідні ресурси для українців, переміщених через насильство. США виділили понад 1,2 мільярда доларів на гуманітарну допомогу та оголосили про плани прийняти до 100 тисяч українських біженців. Також в Україні працюють американські рятувальники, які надають послуги з реагування на надзвичайні ситуації.

США надали Україні 75,4 мільярда доларів допомоги, 46,3 мільярда з яких – військова допомога [39]. Детальний розподіл показаний на Рис. 1.

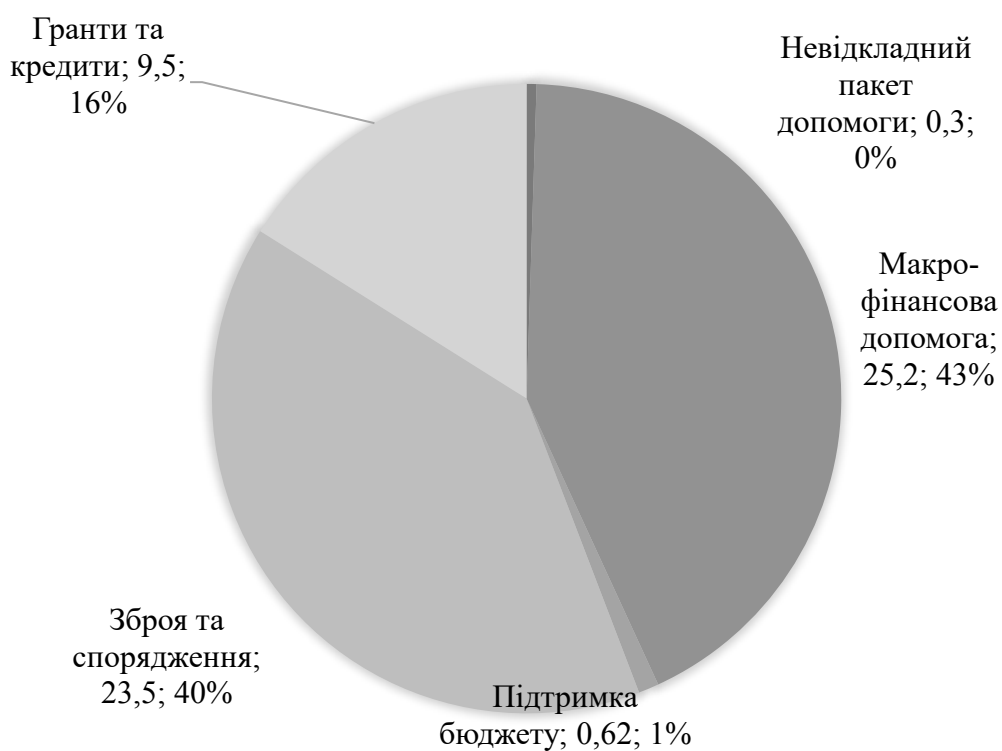

Рисунок 1. - Допомога Україні в період з 24 січня 2022 року по 31 жовтня 2023 року в млрд. дол. США [39].

Завдяки швидкій підтримці США Україна зневірилася очікуванням і завадила Росії досягти своїх цілей. Подальша допомога буде надзвичайно важливою, оскільки Україна прагне повернути собі окуповані території та приєднатися до європейської спільноти як процвітаюча демократична держава. Прихильність Америки відображає її моральний обов'язок і довгостроковий

стратегічний інтерес у підтримці стабільної, процвітаючої України, інтегрованої в Європу. Крім того, США надали Україні кредитну лінію на 1 мільярд доларів США для підтримки української економіки. Ці кошти дозволяють забезпечити стабільність української економіки та фінансувати критично важливі гуманітарні проєкти.

Європейський Союз як блок, заснований на спільних принципах демократії, верховенства права та прав людини, ЄС визнав свій обов'язок підтримати Україну проти авторитарної агресії. Широта та масштаб допомоги ЄС у 2022 році були безпрецедентними. За кілька днів після вторгнення ЄС схвалив 500 мільйонів доларів із Європейського фонду миру для фінансування смертоносної військової допомоги Україні [40], що стало першим випадком, коли ЄС безпосередньо надав зброю країні, яка перебуває у стані війни. Відтоді Україна отримала протитанкові, протиповітряні та артилерійські системи, а також боєприпаси. ЄС посилив ці поставки, координуючи додаткові поставки зброї з держав-членів. Він також розпочав військову навчальну місію для зміцнення Збройних сил України.

Окрім військової допомоги, ЄС ухвалив п'ять пакетів економічних санкцій, які карають російську фінансову систему, торгівлю, доступ до технологій та олігархів [41]. Ці санкції, узгоджені з союзниками, мають на меті обмежити військовий потенціал Росії, незважаючи на внутрішні економічні наслідки. ЄС додатково компенсував ці збої, заборонивши імпорт більшості російських енергоносіїв.

Визнаючи жахливу фінансову ситуацію в Україні, у березні 2022 року ЄС мобілізував 1,7 мільярда доларів екстреної макрофінансової допомоги. У липні 2022 вони виділили 1 мільярд євро грантів і оголосили про плани надати до 9 мільярдів євро позик під низькі відсотки на 2022 рік [42], допомагаючи функціонувати українському уряду, незважаючи на падіння доходів. ЄС також гарантував понад 52 мільйони доларів кредитів Світового банку для України.

Щоб задовольнити зростаючі гуманітарні потреби, ЄС надав понад 500 мільйонів євро гуманітарної допомоги, фінансуючи їжу, воду, медичне

обслуговування, житло та грошову допомогу переміщеним українцям. Він також підтримує українських біженців, понад 4 мільйони отримали тимчасовий захист ЄС. Крім того, ЄС спрямовує значні обсяги гуманітарної допомоги для подолання кризи з біженцями та внутрішньо переміщеними особами. Загальна сума фінансування від Євросоюзу в 2022 році оцінюється на рівні понад 6 млрд євро.

У 2022 році Європейський Союз надав Україні 330 мільйонів євро на екстрену допомогу [40]. Ця допомога забезпечила доступ до основних товарів і послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та продукти харчування. Вона також допомогла захистити населення, як внутрішньо переміщених осіб, так і громади, які їх приймають. Крім того, допомога підтримала малі та середні підприємства та сільське господарство. Ще одна важлива мета – реконструкція цивільної маломасштабної інфраструктури, забезпечення енергетичної безпеки та зміцнення кібербезпеки, свободи ЗМІ та заходів проти дезінформації. Попередні поточні проекти вартістю 286 мільйонів євро були скориговані для задоволення нагальних потреб на місцях.

У 2023 році ЄС надав Україні безпрецедентний пакет підтримки в розмірі 18 мільярдів євро у формі дуже пільгових позик. Ці позики вже були повністю виплачені. Також з початку російського вторгнення в Україну Європейський Союз надав країні понад 7 500 генераторів. Ці генератори забезпечують електроенергією лікарні, школи та інші критичні об'єкти, які були пошкоджені або знищені внаслідок війни [40]. На запит Європейської Комісії було виділено близько 332,3 мільйона євро для покриття нагальних потреб в енергетичному секторі України. Ці кошти спрямовані на закупівлю генераторів, дизельного палива та інших енергоресурсів. Крім того, ЄС надає Україні 35 мільйонів світлодіодних лампочок. Ці лампочки є більш енергоефективними, ніж традиційні лампочки, і допомагають заощаджувати електроенергію.

Відновлення України після війни буде коштувати мільярди євро. Європейський Союз вже надає значну допомогу, але для середньострокової та довгострокової перспективи знадобиться додаткова підтримка. Ця допомога

повинна бути спрямована на відновлення інфраструктури, економіки та демократичних інституцій України. Вона також повинна допомогти Україні інтегруватися в європейське співтовариство та підтримати її на європейському шляху.

Агресія Росії змусила ЄС змінити історичну політику та отримати більшу стратегічну автономію, щоб посилити свою здатність протистояти загрозам. Цей досвід зміцнив позиції України в системі безпеки Європи. Продовження економічної та військової підтримки ЄС матиме важливе значення для шляху України до членства та тривалого післявоєнного відновлення. Нижче наведена структура допомоги від Європейського Союзу (Рис. 2).

Рисунок 2. - Допомога Україні в період з 24 січня 2022 року по листопад 2023 року в млрд. євро [40].

Найбільші обсяги фінансової допомоги серед країн ЄС надали: Німеччина (1,5 млрд. євро), Франція (1,2 млрд. євро), Італія (1 млрд. євро), Польща (0,5 млрд.

євро). ЄС в цілому мобілізував 18 млрд. євро макрофінансової допомоги для України.

Серед інших вагомих донорів варто відзначити Світовий банк, який надав понад 18 млрд доларів [44]. Світовий банк є однією з провідних міжнародних фінансових установ, яка надає фінансову та технічну допомогу країнам, що розвиваються. З початку російського вторгнення в Україну Світовий банк надав Україні суттєву підтримку у розмірі понад 18 мільярдів доларів США.

Світовий банк надав Україні понад 1,7 мільярда доларів США на гуманітарну допомогу, яка включає продукти харчування, воду, притулок та медичну допомогу для мільйонів людей, які постраждали від війни. Також світовий банк розробляє план відновлення України, який передбачає надання допомоги в розмірі 3 мільярдів доларів США. Ця допомога буде спрямована на відновлення інфраструктури, економіки та демократичних інституцій України.

Велика Британія виділила 1,5 млрд фунтів стерлінгів прямої бюджетної підтримки [44]. Сполучене Королівство було одним із найактивніших союзників України у відповідь на російське вторгнення. Країна надала Україні понад 1,5 мільярда фунтів стерлінгів гуманітарної допомоги, включаючи продукти харчування, воду, притулок та медичну допомогу для мільйонів людей, які постраждали від війни. Сполучене Королівство надало Україні військову допомогу на суму понад 2,3 мільярда фунтів стерлінгів, включаючи протитанкові ракети, переносні зенітно-ракетні комплекси, артилерійські снаряди та інше озброєння.

Також безліч інших країн надавали і продовжують надавати різні види допомоги Україні, задля боротьби із агресією та збереженні власної держави. Загалом станом на листопад 2023 року обсяг обіцяної міжнародної фінансової допомоги Україні оцінюється приблизно на рівні 100 млрд доларів. Ці кошти дозволяють задовольнити нагальні потреби, проте в майбутньому для відновлення інфраструктури та економіки знадобляться ще сотні мільярдів. Тому міжнародні партнери України мають бути готові й надалі підтримувати український народ на шляху до перемоги та відновлення.

Міжнародна спільнота надала Україні масштабну фінансову допомогу, що дозволило країні протистояти російській агресії та стабілізувати економіку. Найбільшими донорами стали США, ЄС, Світовий банк та Велика Британія. Гуманітарна допомога дозволила задовольнити основні потреби населення, постраждалого від війни. Вона включала продукти харчування, воду, притулок та медичну допомогу. Військова допомога дозволила Україні посилити свої збройні сили та протистояти російській агресії. Вона включала протитанкові ракети, переносні зенітно-ракетні комплекси, артилерійські снаряди та інше озброєння. Економічна допомога спрямована на стабілізацію економіки України та підтримку її відновлення. Вона включає екстрену фінансову допомогу, макрофінансову допомогу та допомогу у відбудові інфраструктури.

2.3. Проблемні аспекти економічної допомоги Україні

Економічна допомога Україні є надзвичайно важливою для підтримки країни в умовах війни. Вона дозволяє Україні покривати свої поточні витрати, забезпечувати стабільність економіки та планувати відновлення після війни. Україна отримує безпрецедентні обсяги економічної допомоги від західних партнерів на тлі протистояння російській агресії. Проте існують певні проблемні моменти та виклики ефективного використання цієї допомоги.

Однією із основних проблем є нестабільність ситуації на фронті. Триваючі бойові дії ускладнюють оцінку потреб України та ефективність надання допомоги. Наприклад, на початку війни Україна потребувала термінової гуманітарної допомоги, щоб нагодувати та укрити мільйони людей, які були змушені покинути свої домівки. Однак, коли бойові дії перемістилися на схід України, потреба в гуманітарній допомозі зменшилася. Потреба у мілітарній підтримці взагалі не зменшується, а тільки зростає із кожним днем. Мілітарна допомога Україні є надзвичайно важливою для підтримки країни в умовах війни.

Вона дозволяє Україні чинити опір російській агресії та захищати свою незалежність. Найбільшими донорами військової допомоги Україні є США, ЄС, Великобританія та Канада. Ці країни надали Україні широкий спектр озброєння та військової техніки, включаючи: протитанкові ракети, зенітно-ракетні комплекси, артилерійські системи, безпілотники.

Однак, військова допомога Україні також має ряд обмежень. Адже партнери вважають, що зброя не може гарантувати перемогу України у війні, у той же час вона також може призвести до ескалації конфлікту та залучення в нього інших країн. Звісно коли Україна недоотримує допомогу, тоді ЗСУ набагато важче просуватися на фронті, а також тримати оборону. Воєнна допомога може бути використана для фінансування незаконних операцій або для особистого збагачення окремих осіб. Тому важливо забезпечити ефективний контроль за використанням допомоги.

Для вирішення цих проблемних аспектів необхідно забезпечити ефективне управління наданням воєнної допомоги Україні. Це включає в себе більш тісне співробітництво між донорами та українським урядом для оцінки потреб та розробки плану надання допомоги, а також встановлення прозорих процедур контролю за використанням допомоги. Міжнародна спільнота усвідомлює ці проблеми та докладає зусиль для їх вирішення. Наприклад, США та ЄС розробили спеціальні програми допомоги Україні, які спрямовані на вирішення проблем нестабільності ситуації на фронті, корупції та невідповідності допомоги потребам. Загалом, воєнна допомога Україні є надзвичайно важливою для підтримки країни в умовах війни. Однак, для того, щоб допомога була ефективною, необхідно враховувати низку проблемних аспектів.

Наступний проблемний аспект - складнощі з координацією та узгодженням дій між численними донорами. Багато країн і організацій надають допомогу без належної взаємодії, що призводить до дублювання в деяких сферах і недофінансування в інших [45]. Ці проблеми можуть бути вирішені шляхом посилення координації та узгодження дій між донорами. Це можна зробити шляхом створення централізованого органу, який би відповідав за координацію

надання допомоги Україні. Такий орган міг би забезпечувати прозорість надання допомоги та запобігати дублюванню. Він також міг би допомагати донорам узгоджувати свої зусилля, щоб забезпечити максимальну ефективність допомоги.

Деякі країни та організації вже вживають заходів для вирішення цієї проблеми. Наприклад, ЄС створив координаційну платформу для надання допомоги Україні. Ця платформа об'єднує донорів з різних країн та організацій, щоб забезпечити ефективну координацію надання допомоги. Загалом, посилення координації та узгодження дій між численними донорами є важливим кроком для забезпечення ефективної та ефективногої допомоги Україні.

Також існують занепокоєння щодо ефективності використання отриманих коштів в Україні через високі корупційні ризики [46]. Частина ресурсів може бути використана не за призначенням. Недостатній контроль та аудит з боку донорів посилює ці побоювання. Звісно, корупція є симптомом поганої системи управління в країні, а не її причиною. Особливо непрозорими є витрати на оборону. Корупційні схеми в деяких частинах енергетики залишаються недоторканими. Новостворене Національне антикорупційне бюро ще не досягло кримінального переслідування на високому рівні через вплив приватних інтересів на судову систему.

Значна частина допомоги Україні надається у вигляді позик міжнародних фінансових організацій. Це суттєво збільшує зовнішній борг країни, який потрібно буде обслуговувати та повертати в майбутньому [47]. Станом на 31 грудня 2022 року зовнішній борг України становив 140,82 млрд доларів США, що на 22,2% більше, ніж на кінець 2021 року [48]. Це може зробити Україну більш вразливою до зовнішніх шоків, таких як зміна процентних ставок або економічна криза.

Також варто зазначити, що відсутній єдиний всеохоплюючий план відновлення України після війни. Кошти донорів часто витрачаються на окремі проекти без узгодження із загальнонаціональними пріоритетами [49]. Такий план повинен містити оцінку збитків, завданих війною, визначення

загальнонаціональних пріоритетів відновлення, розробку конкретних проєктів для реалізації цих пріоритетів та механізм для координації та контролю за виконанням плану. Розробка єдиного всеохоплюючого плану відновлення України після війни є важливим кроком для забезпечення ефективного та ефективного використання допомоги, яка надається Україні. Регулярне проведення зустрічей та обговорень між Україною, міжнародними організаціями та приватним сектором також може допомогти у вирішенні цієї проблеми. На цих зустрічах всі зацікавлені сторони могли б обговорювати свій план відновлення та координувати свої зусилля.

Деякі країни та організації можуть пропонувати допомогу Україні з певними політичними умовами. Наприклад, країна може вимагати від України проведення реформ або змін у своїй політиці. Україна повинна ретельно оцінювати політичні умови, які їй пропонуються. Вона повинна впевнитися, що ці умови не суперечать її національним інтересам. Деякі країни та організації можуть пропонувати допомогу Україні з певними економічними умовами. Наприклад, країна може вимагати від України проведення приватизації або зниження податків.

Для оцінки умов допомоги Україні необхідно враховувати наступні фактори:

- національні інтереси України;
- економічні наслідки;
- юридичні наслідки.

Важливо, щоб оцінка умов допомоги проводилася ретельно та неупереджено. Це допоможе Україні отримати максимальну користь від допомоги, яка надається їй міжнародною спільнотою.

Для того, щоб відновити країну, Україні знадобляться величезні інвестиції. За оцінками Міжнародного валютного фонду, Україні знадобиться щонайменше 500 мільярдів доларів США на відновлення інфраструктури. Ці інвестиції повинні надходити як від міжнародної спільноти, так і від приватного сектору.

Уряд України може запровадити стимули для залучення приватних інвестицій. Наприклад, уряд може надавати податкові пільги або гарантії для іноземних інвесторів. Важливо, щоб Україна заздалегідь планувала довгострокову фінансову підтримку. Це допоможе уряду залучити необхідні інвестиції та забезпечити ефективне використання допомоги. Також Уряд України повинен розробити план відновлення, який включає в себе оцінку збитків, визначення пріоритетів та розробку конкретних проектів. План відновлення повинен бути прозорим і підлягати громадському контролю. Уряд України також повинен співпрацювати з міжнародними організаціями та приватним сектором для розробки та реалізації плану відновлення.

Отже, незважаючи на вагомую підтримку з боку партнерів, у сфері надання економічної допомоги Україні існують серйозні виклики. Їх подолання вимагає посилення стратегічного планування, координації зусиль, боротьби з корупцією та підзвітності на всіх рівнях державного управління. Лише так можна забезпечити раціональне та продуктивне використання виділених коштів для відбудови економіки та інфраструктури країни.

Економічна допомога Україні є надзвичайно важливою для підтримки країни в умовах війни. Вона дозволяє Україні покривати свої поточні витрати, забезпечувати стабільність економіки та планувати відновлення після війни. Нестабільна ситуація на фронті ускладнює оцінку потреб України та ефективність надання допомоги. А також складнощі з координацією та узгодженням дій між численними донорами та занепокоєння щодо ефективності використання отриманих коштів в Україні через високі корупційні ризики. Варто посилити координацію та узгодження дій між численними донорами. Це можна зробити шляхом створення централізованого органу, який би відповідав за координацію надання допомоги Україні. Також важливо, щоб Україна ретельно оцінювала політичні та економічні умови, які пропонуються їй донорами. Це допоможе Україні отримати максимальну користь від допомоги, яка надається їй міжнародною спільнотою. Важливо, щоб Україна заздалегідь планувала

довгострокову фінансову підтримку. Це допоможе уряду залучити необхідні інвестиції та забезпечити ефективне використання допомоги.

Лише за умови вирішення зазначених проблем можна забезпечити раціональне та продуктивне використання виділених коштів для відбудови економіки та інфраструктури країни.

3. ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ

3.1. Ризики залучення міжнародної фінансової допомоги, удосконалення механізму координації та моніторингу допомоги

Міжнародна фінансова допомога є важливим інструментом для розвитку країн, що розвиваються. Вона може допомогти їм подолати економічні труднощі, підвищити рівень життя населення та забезпечити сталий розвиток. Однак, залучення міжнародної фінансової допомоги також пов'язане з певними ризиками. Хоча міжнародна фінансова допомога має вирішальне значення для України під час війни та відновлення, вона також несе економічні та політичні ризики, якими потрібно ретельно керувати.

Одним із ризиків є залежність від допомоги. З масивним надходженням грантів і позик Україна може стати надмірно залежною від зовнішнього фінансування, що перешкоджатиме розвитку її власного фіскального потенціалу та економічної самодостатності. Щоб пом'якшити це, допомога повинна бути структурована таким чином, щоб стимулювати збір внутрішніх доходів, бюджетну дисципліну та стійке зростання приватного сектора. Поетапне скорочення допомоги протягом визначеного терміну також може запобігти постійній залежності.

Залежність від допомоги, яка триватиме протягом тривалого періоду часу, може ускладнити розвиток ефективного управління та кращих інституцій. Великі обсяги допомоги, що надається протягом тривалих періодів, створюють стимули для урядів і донорів, які потенційно можуть підірвати ефективне управління та якість державних установ. Ці стимули не завжди застосовуються, але коли вони діють, великі обсяги допомоги можуть зменшити місцеву власність, підзвітність і демократичність прийняття рішень, водночас фрагментуючи бюджети та зменшуючи податкові зусилля. Великі обсяги

допомоги, що надається країнам зі слабкими інституціями, створюють деякі інституційні проблеми, які призводять до неефективності [50]. Статистичний аналіз у ряді країн показує, що існує статистично значущий негативний зв'язок між інтенсивністю допомоги та якістю управління, навіть якщо врахувати економічний спад.

Політичні лідери повинні постійно балансувати між досягненням політичних цілей (включно з розвитком) і своєю головною метою залишатися при владі. Щоб зробити і те, і інше, вони повинні укласти угоди з іншими владними особами в уряді, суспільстві та в організаціях з надання допомоги. Залежність від допомоги надає організаціям з надання допомоги надзвичайну владу в цих переговорах, але це може призвести до зворотних наслідків. Залежність від допомоги може зменшити ймовірність проведення реформ. Метою реформ управління є передусім підвищення якості державних інституцій та зменшення корупції. Проте значні обсяги допомоги та технічної допомоги дозволяють бюрократії продовжувати функціонувати, водночас не створюючи для неї жодного стимулу співпрацювати в зусиллях.

Крім того, залежність від допомоги означає, що країни сильно піддаються деяким із найбільш критикованих практик у системі допомоги: обхід замість нарощування потенціалу, браконьєрство талановитого персоналу з державних установ, надання непотрібної та небажаної технічної допомоги [51]. Це безпосередньо впливає на інституційний контекст, у якому працює бюрократія, і створює деякі значні перешкоди для розвитку більш ефективних держав. Проте сама залежність від допомоги гальмує реструктуризацію бюджету, яку вимагає економічна криза. Залежність від допомоги має тенденцію загострювати проблеми фрагментації бюджету, повторюваного бюджетування та управління грошовими потоками.

Ще одна проблема – корупція та нецільове використання коштів. Україна вже бореться з кумівством і відсутністю прозорості у фінансових операціях. Великі потоки допомоги можуть посилити ці проблеми, оскільки кошти будуть перенаправлятися через хабарництво та кумівство. Необхідний суворий нагляд

через незалежні державні моніторингові агентства, вимоги щодо прозорого публічного звітування, аудит третьої сторони та повноваження для розслідування для перевірки належного використання та запобігання шахрайству. Антикорупційні реформи, як-от створення незалежного антикорупційного суду, також мають вирішальне значення.

Історично Україна успадкувала радянську систему, насичену бюрократичною непрозорістю та кумівством. Це заклало основу для культури самозбагачення та нехтування верховенством права. Після здобуття незалежності перехід до ринкової економіки та зародження демократичних інститутів створили сприятливий ґрунт для процвітання корупції. Слабке верховенство права, непрозорі законодавчі рамки та відсутність ефективних механізмів підзвітності дозволяли опортуністичним особам використовувати лазівки та віддавати перевагу особистій вигоді над суспільним благом.

Наслідки корупції багатогранні та руйнівні. Це підриває довіру до інституцій, перешкоджає іноземним інвестиціям, гальмує економічний розвиток і перешкоджає наданню основних послуг. Це збільшує прірву між багатими та бідними, розпалюючи соціальне невдоволення та підриваючи національну безпеку. Людські втрати від корупції величезні, вона впливає на охорону здоров'я, освіту та базові стандарти життя пересічних громадян.

Проте малювати лише похмуру картину було б несправедливо. За останні роки Україна зробила значні кроки у вирішенні цієї складної проблеми. Антикорупційні реформи, спричинені як внутрішнім, так і зовнішнім тиском, набрали обертів. Національне антикорупційне бюро (НАБУ) і Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) створені для розслідування та притягнення до відповідальності за факти корупції у високих ешелонах. Організації громадянського суспільства та незалежні ЗМІ відіграють вирішальну роль у викритті правопорушень і притягненні влади до відповідальності.

Умови допомоги, встановлені іншими державами, також можуть посягати на політичну автономію та суверенітет України. Слід уникати надто жорстких умов реструктуризації економіки та допомоги розвитку. У центрі уваги має бути

добросовісне партнерство для самовизначеного відновлення України, а не нав'язування реформ зверху вниз.

Встановлення надто суворих умов допомоги, особливо щодо реструктуризації економіки, може здатися схожим на диктування майбутнього України здалеку. Уявіть собі, що лікар змушує пацієнта, який страждає від недоїдання, бігти марафон, перш ніж забезпечити належне харчування – добрі наміри не знищують заповіданої шкоди. Замість нав'язування згори донизу фокус має бути зміщений у бік справжнього партнерства. Це означає визнання активності України та повагу до її права визначати власний курс на відновлення. Йдеться про те, щоб слухати український народ, розуміти його пріоритети та відповідно пристосовувати підтримку. Такий спільний підхід сприяє підвищенню відповідальності та гарантує, що процес відновлення відображає прагнення тих, хто найбільше постраждав від кризи.

Звичайно, відповідальне використання ресурсів має важливе значення. Прозорість і підзвітність є ключовими для забезпечення того, щоб допомога досягала тих, хто її найбільше потребує, і використовувалася ефективно [52]. Однак ці принципи можна підтримувати, не вдаючись до мікроменеджменту. Спільно розроблені механізми моніторингу, регулярні консультації з українськими зацікавленими сторонами та відданість відкритому спілкуванню можуть зміцнити довіру та прокласти шлях до успішного партнерства.

Кінцева мета – дати Україні можливість стати на ноги, а не створювати стан постійної залежності. Допомога має бути трампліном, а не повідцем. Це означає пріоритетність інвестицій у сфери, які дозволять Україні вийти на самодостатність у довгостроковій перспективі. Розбудова інфраструктури, інвестиції в освіту та охорону здоров'я та сприяння сталому економічному розвитку є ключовими кроками в цьому напрямку.

Україна, яка відчуває повагу та повноваження, швидше за все, буде стабільною та процвітаючою демократією, яка буде робити позитивний внесок у міжнародне співтовариство. Навпаки, нав'язування умов, схожих на

неоколоніалізм, ризикує породити обурення та нестабільність, потенційно створюючи довгострокові проблеми як для України, так і для її благодійників.

Підсумовуючи, орієнтування в складнощах іноземної допомоги в контексті відновлення України вимагає тонкого балансу. Світ повинен запропонувати непохитну підтримку, поважаючи при цьому право країни визначати власний курс. Віддаючи пріоритет партнерству, поважаючи українську агенцію та зосереджуючись на довгостроковому розширенні можливостей, щоб допомога слугувала каталізатором справді самостійного українського майбутнього.

Україна потребує ефективного механізму координації та моніторингу міжнародної допомоги задля раціонального розподілу ресурсів, уникнення дублювань та досягнення максимального ефекту від залучених коштів. На жаль, досі такий механізм залишається недосконалим.

Зокрема, в Україні відсутня єдина міжнародна платформа координації допомоги за участі усіх донорів. Існуючі формати лише частково вирішують це завдання. Наприклад, Рада з відновлення України [53] об'єднує переважно західних партнерів, але без участі ООН чи інших великих міжнародних організацій.

Крім того, в Україні немає цілісної всеохоплюючої стратегії відновлення країни після війни. Це ускладнює узгодження пріоритетів та планування цільового використання ресурсів допомоги [54].

Важливою прогалиною є відсутність механізму систематичного моніторингу та оцінювання ефективності витрачання наданих коштів. Це створює ризики нецільового використання, розкрадань, низької віддачі.

Для вирішення цих проблем необхідно запровадити низку заходів:

- Створити єдину міжнародну платформу координації за участі усіх донорів та основних вітчизняних органів з питань євроінтеграції.
- Розробити комплексну стратегію відновлення України на 10 років із зазначенням пріоритетів, обсягів та джерел фінансування.
- Запровадити постійний моніторинг виконання проектів реконструкції за кошти допомоги із залученням експертів та громадськості.

— Забезпечити повну прозорість та підзвітність процесу прийняття рішень щодо розподілу допомоги шляхом оприлюднення відповідної інформації.

Реалізація цих пропозицій сприятиме оптимальному та продуктивному використанню життєво необхідних для України ресурсів міжнародної допомоги.

Для здійснення моніторингу антикорупційні слідчі органи мають отримати доступ до перегляду використання коштів. Аудит зразків проектів дозволяє перевірити якість і облік. Анонімна гаряча лінія може дозволити повідомити про підозри у зловживанні. Моніторингові групи за участю громадянського суспільства також можуть посилити публічну прозорість.

Завдяки розумному управлінню Україна може залучити величезну фінансову допомогу для побудови фіскальної незалежності та цілісності, а не залежності та службових злочинів. Надійна координація та моніторинг будуть невід'ємною частиною забезпечення того, щоб кошти справді допомагали оновленню України, а не корупції.

Міжнародна фінансова допомога є важливим інструментом для відновлення України після війни. Вона може допомогти країні подолати економічні труднощі, відновити інфраструктуру та забезпечити сталий розвиток. Однак, залучення міжнародної допомоги також пов'язане з певними ризиками. Якщо Україна стане надмірно залежною від зовнішнього фінансування, це може ускладнити розвиток її власного фіскального потенціалу та економічної самодостатності. У той же час умови допомоги, встановлені іншими державами, можуть посягати на політичну автономію та суверенітет України. Для мінімізації цих ризиків необхідно створити ефективний механізм координації та моніторингу міжнародної допомоги та розробити комплексну стратегію відновлення України із зазначенням пріоритетів, обсягів та джерел фінансування. Це допоможе забезпечити цільове використання допомоги та уникнути нецільового використання коштів.

3.2. Пріоритети використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України

Україна потребує колосальних інвестицій для відновлення економіки та інфраструктури після руйнівної війни з Росією. Саме тому ефективне використання міжнародної фінансової допомоги є надзвичайно важливим. Пріоритети використання міжнародної допомоги для відновлення економіки України є багатограними та мають враховувати як нагальні потреби, так і довгострокові прагнення.

Однозначно першочерговими потребами є вирішення питань гуманітарної допомоги, а саме вирішення поточної гуманітарної кризи, спричиненої війною. Це включає в себе надання їжі, притулку, медичної допомоги та психосоціальної підтримки переміщеним особам і постраждалим від конфлікту.

Безсумнівно, вирішення негайної гуманітарної кризи, безперечно, є найактуальнішим пріоритетом для використання міжнародної допомоги в Україні. Забезпечення таких основних потреб, як їжа, притулок, медична допомога та психосоціальна підтримка тих, хто переміщений та постраждав від війни, є питанням життя та смерті. Без задоволення цих базових потреб окремим особам і громадам неможливо навіть подумати про відновлення свого життя чи внесок у відновлення економіки. Тому міжнародні зусилля з надання допомоги мають забезпечити, щоб ці критично важливі гуманітарні дії були на передньому краї відповіді.

Ось деякі конкретні способи, за допомогою яких міжнародна допомога може сприяти задоволенню цих нагальних потреб – це харчова допомога (розподіл продовольчих пайків і підтримка місцевого виробництва продуктів харчування, щоб забезпечити людям доступ до достатньої та поживної їжі) та надзвичайний притулок (надання тимчасового житла, наприклад наметів і модульних будинків, для тих, хто втратив свої домівки або втік від конфлікту), а також медична допомога (створення та оснащення мобільних амбулаторій,

надання екстреної медичної допомоги та підтримка існуючих медичних закладів для лікування поранених і хворих).

Окрім цих важливих аспектів, дуже важливо пам'ятати про цілісний характер гуманітарної допомоги. Це означає задоволення не лише фізичних потреб, але й забезпечення доступу до чистої води, санітарії, освіти та захисту від насильства та експлуатації.

Наступний етап - невідкладний ремонт інфраструктури: відновлення критичної інфраструктури, як-от електромереж, систем водопостачання та транспортних мереж, має важливе значення для базового функціонування та відновлення економічної діяльності.

Головним пріоритетом має стати відбудова енергетичної галузі, зокрема відновлення пошкоджених об'єктів генерації та розподілення електроенергії, ремонт ГЕС і ТЕС, реконструкція високовольтних ліній [55]. Це дозволить забезпечити стабільне енергопостачання яке є запорукою функціонування усіх галузей економіки. Надійна енергетична мережа необхідна для надійного забезпечення електроенергією будинків, підприємств і критичної інфраструктури, наприклад лікарень і комунікаційних мереж. Без нього люди борються з повсякденним життям, і зусилля з відновлення ускладнюються.

Функціонуючий енергетичний сектор є життєво важливим для залучення інвестицій та відновлення української економіки. Підприємствам потрібна надійна енергія для роботи, а відновлення експорту енергії може принести вкрай необхідний дохід.

Хоча першочергові пріоритети спрямовані на негайну реконструкцію, також важливо враховувати довгострокові цілі і проводити модернізацію застарілої інфраструктури за допомогою більш ефективних і екологічно чистих технологій, підвищуючи енергетичну безпеку та зменшуючи залежність від викопного палива. Звісно, відбудова енергетичного сектору є складним завданням, але варто зосередити увагу на ключових потребах України.

Не менш важливо спрямувати допомогу на відновлення транспортної інфраструктури: доріг, мостів, залізниць, аеропортів, портів [56]. Модернізація

транспорту сприятиме налагодженню торгівлі, внутрішніх і зовнішніх поставок, загальному економічному зростанню. Адже транспортна інфраструктура є основою для економічного розвитку будь-якої країни. Вона забезпечує зв'язок між різними регіонами країни, дозволяє перевозити товари та людей, а також сприяє розвитку торгівлі та туризму. Війна в Україні завдала значних збитків транспортній інфраструктурі країни. Було зруйновано або пошкоджено тисячі кілометрів доріг, мостів, залізниць, аеропортів та портів. Це призвело до значних перешкод для торгівлі та пересування людей. Модернізація транспорту сприятиме налагодженню торгівлі, внутрішніх і зовнішніх поставок, загальному економічному зростанню. Вона дозволить Україні підвищити конкурентоспроможність на світовому ринку, а також залучити нові інвестиції.

Ось деякі пріоритетні напрямки відновлення транспортної інфраструктури України:

- відновлення доріг і мостів;
- відновлення залізниць;
- відновлення аеропортів;
- відновлення портів.

Відновлення транспортної інфраструктури є складним і дорогим завданням. Воно потребуватиме значних інвестицій та міжнародної співпраці. Однак це завдання є життєво важливим для України, і його успішне виконання дозволить країні відновити свою економічну міць.

Наступний етап розмінування та знешкодження боєприпасів, що не вибухнули: забезпечення безпеки та забезпечення безпечного доступу до раніше зайнятих територій має вирішальне значення для реконструкції та переселення. Розмінування та знешкодження боєприпасів, що не вибухнули, є складним і небезпечним завданням. Воно потребує спеціалізованого обладнання та кваліфікованих фахівців. Однак це завдання є необхідним для забезпечення безпеки людей, які хочуть повернутися до своїх домівок та розпочати відновлення свого життя. Розмінування та знешкодження боєприпасів, що не

вибухнули, запобігає травмам та смертям людей, які намагаються повернутися до своїх домівок. Також це сприяє економічному розвитку.

Традиційні галузі промисловості, такі як сільське господарство, видобуток корисних копалин та машинобудування, є важливими для української економіки. Однак вони також є вразливими до зовнішніх потрясінь, таких як зміни цін на сировину та політична нестабільність. Високотехнологічні сектори, такі як ІТ, фармацевтика та нові енергії, мають більший потенціал для сталого зростання. Вони є менш вразливими до зовнішніх потрясінь і можуть створювати високооплачувані робочі місця.

Диверсифікація економіки України шляхом розвитку високотехнологічних секторів допоможе країні зменшити ризик економічної нестабільності, створити високооплачувані робочі місця, збільшити конкурентоспроможність України на світовому ринку. Україна вже зробила певні кроки у напрямку диверсифікації та модернізації економіки. Наприклад, уряд України впровадив ряд ініціатив для підтримки розвитку ІТ-сектору, а також для залучення інвестицій у високотехнологічні сектори.

Однак ще багато роботи потрібно зробити. Україні потрібно продовжувати розвивати свою освітню систему, щоб виробляти кваліфікованих кадрів для високотехнологічних секторів. Також потрібно створити сприятливі умови для бізнесу, щоб залучити інвестиції та стимулювати інновації.

Зелений і сталий розвиток: відновлення з урахуванням енергоефективності та екологічної стійкості матиме вирішальне значення для довгострокового процвітання України та планети. Війна в Україні завдала значних збитків довкіллю країни. Було знищено або пошкоджено ліси, поля, водойми та інші природні ресурси. Це призвело до погіршення якості повітря та води, а також до зниження біорізноманіття. Відновлення України з урахуванням енергоефективності та екологічної стійкості має кілька важливих переваг, а саме зелений і сталий розвиток допоможе покращити якість життя населення України, забезпечивши чисте повітря та воду, а також здорові умови проживання, також

сталий розвиток може створити нові робочі місця в таких секторах, як відновлювана енергетика, енергоефективність та екологічні технології.

Підтримка малих і середніх підприємств (МСП): розширення можливостей і підтримка МСП, опори економіки, створить робочі місця та сприятиме економічному зростанню, адже малі та середні підприємства основою економіки України. Вони створюють більшість робочих місць і є рушійною силою інновацій, тому їх підтримка допоможе країні відновити свою економічну міць. Будуть створені робочі місця, а також стимулюватимуться інновації та покращиться якість життя населення.

Відновлення економіки України після руйнівної війни з Росією є складним і дорогим завданням. Воно потребуватиме значних інвестицій та міжнародної співпраці. Однак це завдання є життєво важливим для України, і його успішне виконання дозволить країні відновити свою економічну міць та побудувати краще майбутнє для всіх своїх громадян. Пріоритети використання міжнародної допомоги для відновлення економіки України мають враховувати як нагальні потреби, так і довгострокові прагнення. Найбільш нагальним пріоритетом є вирішення гуманітарної кризи, спричиненої війною, а також невідкладний ремонт інфраструктури, зокрема електромереж, систем водопостачання та транспортних мереж. Це дозволить забезпечити стабільне функціонування та відновлення економічної діяльності. Також важливою є підтримка малих і середніх підприємств (МСП), які є основою економіки України. Вони створюють більшість робочих місць і є рушійною силою інновацій. Для успішного відновлення України важливо забезпечити прозорість та підзвітність у використанні міжнародної допомоги, залучити місцеві громади до процесу відновлення та співпрацювати з міжнародними партнерами. Важливо зазначити, що конкретні пріоритети можуть змінюватися з часом у міру зміни ситуації в Україні. Тому вкрай важливо мати гнучкий і адаптивний підхід до використання міжнародної допомоги.

ВИСНОВКИ

Війна в Україні завдала величезної шкоди країні. Прямі збитки від війни вже перевищили 100 мільярдів доларів, а непрямі збитки, такі як припинення виробництва, внутрішнє переміщення населення та скорочення експорту, ще більші. Війна також призвела до різкого зростання державних витрат України на оборону та соціальний захист та скорочення податкових надходжень через економічний спад. Це призвело до гострого дефіциту бюджету та платіжного балансу.

Україна має критичну потребу у фінансуванні як поточних витрат, так і відбудови після війни. Власних ресурсів для цього недостатньо. Відновлення зруйнованих міст і сіл, промислових підприємств та логістики може коштувати сотні мільярдів доларів.

Тому міжнародна економічна допомога життєво необхідна для України. Вона має стратегічне значення для відновлення країни та боротьби за демократичні цінності та безпеку Європи. Світова спільнота має взяти на себе частину відповідальності за відновлення України.

У цій кваліфікаційній магістерській роботі було досліджено та оцінено обсяги, характер та ефективність міжнародної економічної допомоги Україні під час російсько-української війни, а також визначено пріоритетні напрями її удосконалення.

Для досягнення цієї мети було виконано такі завдання:

- розглянуто сутність поняття «міжнародної економічної допомоги», детально вивчено її класифікацію та визначено особливості функціонування;
- досліджено механізми надання міжнародної допомоги країнам, що розвиваються;
- особливу увагу було приділено дослідженню впливу міжнародної допомоги на макроекономічні показники реципієнта;

- проаналізовано потребу України в зовнішній допомозі внаслідок війни російсько-української війни;
- вивчено основних донорів та обсяги фінансової допомоги Україні, як важливий складник в межах міжнародного партнерства;
- визначено проблемні аспекти економічної допомоги Україні;
- розглянуто ризики залучення міжнародної фінансової допомоги;
- запропоновано удосконалення механізму координації та моніторингу допомоги;
- визначено пріоритети використання міжнародної допомоги для відбудови економіки України.

Міжнародна економічна допомога - це важливий інструмент для підтримки країн, що розвиваються. Вона може допомогти подолати бідність, голод, хвороби та інші проблеми. Однак, для того, щоб допомога була ефективною, її потрібно правильно надавати.

Україна, яка зазнала руйнувань унаслідок війни з Росією, потребує значної міжнародної допомоги. Ця допомога може допомогти країні стабілізувати економіку, відновити інфраструктуру та забезпечити сталий розвиток.

Однак, існують певні ризики, пов'язані з наданням міжнародної допомоги. Наприклад, Україна може стати надмірно залежною від зовнішнього фінансування, або умови допомоги можуть посягати на її політичну автономію. Для мінімізації цих ризиків необхідно створити ефективний механізм координації та моніторингу міжнародної допомоги та розробити комплексну стратегію відновлення України.

Пріоритети використання міжнародної допомоги для відновлення економіки України мають враховувати як нагальні потреби, так і довгострокові прагнення. Найбільш нагальним пріоритетом є вирішення гуманітарної кризи, спричиненої війною, а також невідкладний ремонт інфраструктури. Також важливою є підтримка малих і середніх підприємств, які є основою економіки України.

Для успішного відновлення України важливо забезпечити прозорість та підзвітність у використанні міжнародної допомоги, залучити місцеві громади до процесу відновлення та співпрацювати з міжнародними партнерами.

Відновлення економіки України після війни - це складне і дороге завдання. Однак, це завдання є життєво важливим для України, і його успішне виконання дозволить країні відновити свою економічну міць та побудувати краще майбутнє для всіх своїх громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hugie J. Causes of the 2008 Financial Crisis. SSRN Electronic Journal. 2021. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3818501> (дата звернення: 14.11.2023).
2. EU offers additional €50 million to tackle drought in the Horn of Africa. CGTN. URL: <https://africa.cgtn.com/eu-offers-additional-e50-million-to-tackle-drought-in-the-horn-of-africa/> (дата звернення: 14.11.2023).
3. Droz-Vincent P. The Renewed ‘Struggle for Syria’: From the War ‘in’ Syria to the War ‘over’ Syria. *The International Spectator*. 2020. Vol. 55, no. 3. P. 115–131. URL: <https://doi.org/10.1080/03932729.2020.1796007> (дата звернення: 14.11.2023).
4. EU releases €15 million in humanitarian aid for most vulnerable in Syria and Lebanon. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5950 (дата звернення: 14.11.2023).
5. Горбач Л. М., О.В. Плотніков. Міжнародні економічні відносини: підручник. Київ: Кондор. 2017.
6. Козак Ю., Лук’яненко Д., Макогон Ю. Міжнародна економіка: підручник. Київ: ЦУЛ. 2019
7. T Vasylieva, S Lyeonov, O Lyulyov, K Kurychenko. Macroeconomic stability and its impact on the economic growth of the country. *Montenegrin journal of economics*. 2018
8. Гуткевич С.О., Корінько М.Д., Сафонов Ю.М. Міжнародна економіка: підручник. Вид-во «Діса Плюс». 2021. 428 С.
9. Голіков А.П., Довгаль О.А. Міжнародні економічні відносини: Підручник. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2015. 464 С.
10. Циганкова Т., Петрашко Л, Кальченко Т. Глобальна економіка: Навчальний посібник. К.: КНЕУ. 2007. 488 С.

11. Горбач Л. М., О.В. Плотніков. Міжнародні організації: Навч. посіб. Київ: Кондор. 2014. 222 С.
12. What is the IMF?. Official website of IMF. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance> (дата звернення: 28.11.2023).
13. Who We Are (Organization). Official website of The World Bank. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5950 (дата звернення: 28.11.2023).
14. Missingham R. Sustainable Development Goals. International Journal of Librarianship. 2020. Vol. 5, no. 2. P. 13–25. URL: <https://doi.org/10.23974/ijol.2020.vol5.2.167> (дата звернення: 28.11.2023).
15. 17 Goals to Transform Our World. Official website of UN. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/climate-change/> (дата звернення: 28.11.2023).
16. Goal 1: End poverty in all its forms everywhere. Official website of UN. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/> (дата звернення: 28.11.2023).
17. COVID-19 to Add as Many as 150 Million Extreme Poor by 2021. Official website of The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/10/07/covid-19-to-add-as-many-as-150-million-extreme-poor-by-2021>(дата звернення: 28.11.2023).
18. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Official website of United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development> (дата звернення: 28.11.2023).
19. Moyo D. Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa. Macat Library. 2018.
20. Edwards S. Toxic aid: Economic collapse and recovery in Tanzania. Oxford University Press. 2014.

21. Schinas O. et al. International monetary economics Oxford University Press. 2015.
22. "The Dutch Disease". The Economist. 26 November 1977
23. Чорновіл В. Пульс української незалежності : Колонка ред. Київ : Либідь, 2000. 624 с.
24. В'ятрович В. Чому Україна програла сто років тому і чому може виграти нині. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3504575-comu-ukraina-prograla-sto-rokiv-tomu-i-comu-moze-vigrati-nini.html> (дата звернення: 28.11.2023).
25. Хронологія російсько-української війни. Інститут дослідження війни. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russo-ukrainian-war-chronology-cross-domain-escalation-2016> (дата звернення: 28.11.2023).
26. Конфлікт на сході України. Рада зовнішніх справ. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine> (дата звернення: 28.11.2023).
27. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, сягає \$151,2 млрд — оцінка станом на 1 вересня 2023 року. Офіційний сайт Київської школи економіки. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/> (дата звернення: 28.11.2023).
28. United Nations Ukraine. the United Nations country team website of Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/en/171956-15-million-people-affected-war-ukraine-require-humanitarian-assistance-year-end-major-un> (дата звернення: 30.11.2023).
29. Український агросектор адаптується до роботи в умовах війни. Голос Америки. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukraina-zerno-adaptatsiya-do-viynu/7367433.html> (дата звернення: 30.11.2023).
30. Спікер Палати представників США закликала Блінкена визнати Росію державою-спонсором тероризму. Європейська правда. URL:

<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/11/14/7143587/> (дата звернення: 30.11.2023).

31. About the IMF. Official website of IMF. URL: <https://www.imf.org/en/About> (дата звернення: 30.11.2023).

32. Ukraine: Request for purchase under the rapid financing instrument and cancellation of stand-by arrangement. Report. statement by the executive director for Ukraine. IMF. 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/03/10/Ukraine-Request-for-Purchase-under-the-Rapid-Financing-Instrument-and-Cancellation-of-Stand-514148> (дата звернення: 30.11.2023).

33. IMF Executive Board Approves US\$ 1.3 Billion in Emergency Financing Support to Ukraine. Official website of IMF. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/10/07/pr22343-imf-approves-emergency-financing-support-to-ukraine> (дата звернення: 30.11.2023).

34. IMF and Ukrainian Authorities Reach Staff Level Agreement on a US\$15.6 Billion Extended Fund Facility (EFF) Arrangement. Official website of IMF. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/21/pr2388-ukraine-imf-and-authorities-reach-staff-level-agreement-eff-arrangement> (дата звернення: 30.11.2023).

35. IMF Executive Board Approves US\$15.6 Billion under a New Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine as part of a US\$115 Billion Overall Support Package. Official website of IMF. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/31/pr23101-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-new-eff-part-of-overall-support-package> (дата звернення: 30.11.2023).

36. U.S. Aid to Ukraine by the Numbers. The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2023/12/12/us/politics/ukraine-us-military-aid.html> (дата звернення: 02.12.2023).

37. Конгрес США остаточно схвалив 13,6 млрд доларів допомоги Україні. Європейська правда. 2022. URL:

<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/11/7135725/>_(дата звернення: 02.12.2023).

38. House passes \$40 billion Ukraine aid bill. It now needs Senate approval. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-05-10-22/index.html>_(дата звернення: 02.12.2023).

39. How Much Aid Has the U.S. Sent Ukraine? Here Are Six Charts. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>_(дата звернення: 02.12.2023).

40. EU assistance to Ukraine. EU Solidarity with Ukraine. European Commission. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en_(дата звернення: 02.12.2023).

41. EU sanctions against Russia explained. European Council and Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>______(дата звернення: 02.12.2023).

42. Commission pays a further €1.5 billion in assistance to Ukraine. An official website of the European Union. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/commission-pays-further-%E2%82%AC15-billion-assistance-ukraine-3_en?s=232______(дата звернення: 02.12.2023).

43. The World Bank In Ukraine. Official website of WTO. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>_(дата звернення: 02.12.2023).

44. UK has provided over USD 1.6 billion in financial aid to Ukraine since February 2022: Sergii Marchenko at meeting with newly appointed British Ambassador. Government Portal of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/velykobrytaniia-nadala-ukraini-ponad-16-mlrd-dolariv-ssha-finansovoi-dopomohy-z-liutoho-2022-roku-serhii-marchenko-pid-chas-zustrichi-z-novopryznachenym-poslom-velykobrytanii-v-ukraini>_(дата звернення: 02.12.2023).

45. EU solidarity with Ukraine. European Council and Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/> (дата звернення: 02.12.2023).

46. НАЗК рекомендує Міноборони усунути корупційні ризики у сфері закупівель. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3782391-nazk-rekomendue-minoboroni-usunuti-korupcijni-riziki-u-sferi-zakupivel.html> (дата звернення: 02.12.2023).

47. Борг України б'є рекорди. Але з цим можна жити. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/12/702126/> . (дата звернення: 02.12.2023).

48. Державний борг та гарантований державою борг. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg> (дата звернення: 02.12.2023).

49. План відновлення України. Офіційний сайт відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 02.12.2023).

50. D. Bräutigam. Aid Dependence and Governance. EGDI. URL: https://cdn.openaid.se/app/uploads/2020/09/29122418/2000-01-01_Aid_Dependence_and_Governance.pdf (дата звернення: 02.12.2023).

51. Edwards S. Toxic aid: Economic collapse and recovery in Tanzania. Oxford University Press. 2014.

52. D. Moyo. Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa. Macat Library. 2018.

53. Фонди відновлення України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/fondi-vidnovlennya-ukrayini> (дата звернення: 02.12.2023).

54. Recovery and reconstruction of Ukraine. An official website of the European Union. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_en (дата звернення: 02.12.2023).

55. Енергетика в контексті відбудови України. Фонд Енергоефективності. URL: <https://eefund.org.ua/energetika-v-konteksti-vidbudovi->

ukraini?fbclid=IwAR1IEs-BlocbX9o7iFYExNXfJPnSIgggj4cvS19tUVmPGbWfhc-
mbt_Zmc (дата звернення: 02.12.2023).

56. Плани. Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури
України. URL: <https://restoration.gov.ua/4489/plany.html> (дата
звернення:
02.12.2023).